

کول سوو

مجله بچه گه فتانه گشته بیه له لابین
ده زگای رووشنهویری (شه فته ق) بلاونه کر بیه گ

شماره (٦٣) ئادار (٢٧٠٩-٢٧٠٨) کوردی (٢٠١٠) میلادی

کیمیاواران شار هه له بجهی شه هید.. زه خم هه میشه بی
مارگه ی نه فت و ژان میلکان
ریککه فتنامه ی ١١ ی ئادار دهروازه یگ وهره و
فیدرالی کوردستان

www.shafaq.com

RADIO SHAFaq
BAGHDAD 102FM

وه ختیگ خوهمان یه کتر ناسیمن بیلا بیگانهیل تاوانبار نه‌که‌یمن

تا چهن سال وەرژه ئەلان ئیمه‌ی هاووزان ک له پشت یه‌ک ملله‌تیمین و ئویشنهمان کورد وه زوان یا له‌هجه چنه له یه‌ک دویر بویمین ک یه‌ک له یه‌ک ناره‌سیمنه‌و به‌لگم ئەگەر بخوازیمن وه سیاسی بویشیمین وه زووان زوورداره‌یل و ئەگەر وه زووان خوهمانی وه زووان مه‌ردم ملله‌ته‌یل تر وه‌ل یه‌کتر باس و خواس ئە‌کردیمین دهره‌ گران ها ئەوره‌ ک وه‌و ئە‌قله‌و یا بنه‌یینه ناو دنیای ئینته‌رنیټ و سه‌ته‌لایت و له‌ ئاواره‌بوین و دویره‌ ولات و له‌ ناو ملله‌ته‌یل تریش هیمان جار بیه‌یمن و هاوار بکیشیمین ک من کور یا دویته‌ فلانه‌ هووزم و که‌س له‌ من ره‌سه‌نتر نیه‌ و تا دو‌یاجار تاریخ کورد چنه‌ لانه‌ویز بکه‌یمن ک هووز و تاییفه و بنه‌ماله‌ی خوهمان له‌ ناوی بوود و به‌س! ئیمه‌ کورده‌یل ده‌یشت هه‌رێم کوردستان له‌ ناو‌راس و خوارک عیراق ئویشنهمان کورد فه‌یلی، ئە‌گەر ئی ناوه‌ سیاسیه‌ یا مانایه‌یل تر دیری‌د ئە‌رای ئیمه‌ ک جه‌ورکیش سیاسه‌ته‌یل رژی‌مه‌یل یه‌ک له‌ شوون یه‌ک عیراق بی‌مه‌ مال رمن یه‌ وه‌لی بان یه‌شه‌و له‌ی باوه‌ته‌ نه‌ په‌شیمانیمین و نه‌ ئە‌خوازیمن ک ئە‌وه‌ی وه‌سه‌رمان هاوردنه‌ وه‌سه‌ر هیچ ئسائیک باید!! من باس ئە‌و هه‌زاران کورده‌ ناکه‌م ک زووان دالگی خوه‌یان نازانن، باس ئە‌و هه‌مگه‌ی مه‌ردم رووشنه‌ویر فره‌زانه‌ ناکه‌م ک قسه‌یلیان بووی غه‌ریوی گرتگه‌و باس و خواس ئیمه‌ له‌ باوه‌ت هس قه‌ومی یا نه‌نه‌وه‌یی وه‌ هیچ ناسین، به‌لگم باس ئە‌و شماره‌ که‌مه‌ له‌ ئسانه‌یل ئیماندار وه‌ مه‌سه‌له‌ی نه‌ته‌وه‌ی کورد و زووان و تاریخی ئە‌که‌م ک هیچ وه‌خت نه‌ تو‌یه‌نسته‌ و نه‌ خواسته‌ ک زووان و فکریان له‌ باوه‌ت مه‌سه‌له‌یل چاره‌نو‌یسه‌ساز وه‌ل یه‌کا هاوده‌نگ بوود و هی‌مان ئە‌خوازن وه‌ زووان ئیل و هووز وه‌لمان بویشن! ئە‌وانه‌ی قسه‌ ناوه‌دگن باید بزانتن ک (فه‌یلی) ناو هووزیک نیه‌ ک ئە‌رای که‌مه‌کردن له‌ پله‌ویایه‌ی وه‌خت و ناوه‌خت برێگ دلسووز قسه‌ی‌لیگ بویشن ک دشمنه‌یل شاکامی وه‌بی بووه‌ن! ئیمه‌ فره‌ ناو هووز و تاییفه‌ دیریمن ک (که‌لور) یه‌کیگه‌ له‌و ناوه‌یل ناوداره‌ ک ها شان له‌ک، مه‌لکشایی، ئە‌رکه‌وازی و ته‌مام ئە‌و هووزه‌یل که‌ورا و بو‌یجگه‌ که‌ وه‌بان یه‌که‌و ملله‌ت کورد هاوردنه‌سه‌ وجوود و خوه‌یان وه‌ هه‌قدار زانن! ئمجا یه‌ش زانیمین ک له‌ عیراق کورده‌یل خوارک یا کورده‌یل شەرق دجله‌ له‌ زه‌مانه‌یل فره‌ زویه‌و وه‌ فه‌یلی ناویان ها‌تگه‌ و تاریخی‌سه‌یل فره‌ جار وه‌ ئماره‌ت پشتکوو وه‌ته‌ (ئماره‌ت فه‌یلی) وه‌لی برێگ که‌س له‌ ناو میدیایه‌ل کوردی چنه‌ وه‌ناو فه‌یلی نارازین ک خوازن ئە‌و ناوه‌ ئە‌نفال بکه‌ن!! ئە‌گەر چاره‌سه‌ر وه‌ یه‌ بوود ک وه‌ دل خوه‌مان ناو ئە‌رای مه‌ردم بنه‌یمن چ فه‌رقیک وه‌ل ئە‌و شو‌فینیه‌یله‌ دیریمن ک ئویشن کورد له‌ی ولاته‌ نیه‌؟ چ فه‌رقیک وه‌ل ئە‌و رژی‌مه‌یل دیریمن ک خوازن وه‌ بوونه‌ی ئاین و مه‌زه‌و و باوه‌ره‌یل تر ئیمه‌ به‌ش به‌شه‌و بکه‌ن!! راسی ئە‌وه‌سه‌ ک وه‌ختیک ئە‌خوازیمن باس باوه‌تیک بکه‌یمن ک سه‌رزان و دلشکیان ئی ملله‌ت فره‌ هووزه‌ ها له‌ شوونی باید باریمنه‌و وه‌رچاو ک ته‌نیا له‌ یه‌ک دو‌یرمان ئە‌خا و هه‌ر به‌شه‌ ک فه‌رق و جیاوازی له‌ ناو‌نی ئسان رووشنه‌ویر و نارووشنه‌ویر دروس ئە‌کا، بیلا له‌ ناو ملله‌ته‌یل تر وه‌ خوه‌مان بویشیمین (کورد خوارک) و له‌ ناو خوه‌مان هه‌ر که‌س دووس دیری‌د بویشی (خوازم) یا (توام)!!! کی دیه‌ براه‌گ (له‌ک) بویشید من (که‌لور)م یا خزل و ئە‌رکه‌وازی‌ه‌گ هانا ئە‌رای ناو هووزه‌یل تر بوواد!! وه‌لی گشت ئە‌شه‌فته‌یمینه‌ ک ئویشن کوردیمین! دو‌یاجار یه‌ مو‌شکل ئمروو نیه‌ ک بخوازیمن بکه‌یمنه‌و هویر ک باس ملله‌تیک ئە‌که‌یمن ک هی‌مان زووان ره‌سمی خوه‌ی تیری‌د و هه‌ر به‌شیک له‌ی ملله‌ته‌ زووان نو‌یسانن و له‌هجه‌ی نو‌یسانی وه‌ گو‌یره‌ی نیازه‌یل خوه‌ی وه‌کار هاوردگه‌!! ئازیزه‌یل، ئە‌وانه‌ی له‌ باوه‌ت زووان کار که‌ن فره‌ که‌من، ئە‌وانه‌ی تاریخمان خوه‌نن و نو‌یسنن فره‌ که‌من، و ئە‌وانه‌ی دلسووز ئی ملله‌ت و زووان و تاریخن هه‌ ئە‌وانه‌ن ک سه‌ر خوه‌یان وه‌زان هاوردنه‌ و له‌ گشت خوه‌شیه‌یل ده‌س ئە‌لگرتنه‌ و هی‌مانیش ته‌ق و ده‌و ئە‌که‌ن ک ئی زووانه‌، ئی تاریخه‌ و ئی ملله‌ته‌ زینگ بیمی‌ن، ئمجا یه‌ که‌ی رووز ئە‌وه‌س ک وه‌ زووان دشمنه‌یلمان وه‌ل یه‌کتر بویشیمین!! ئایا ئە‌گەر که‌سیگ ها‌ت وه‌ت من کوردیک فه‌یلیم له‌و هه‌زاران کورده‌ خراوتره‌ ک زووان و هه‌ویه‌ت خوه‌یان گوم کردنه‌ و که‌س ناویان نایه‌ری‌د!! ئە‌وانه‌ی تاریخ عیراق خوه‌نسته‌ زانن ک به‌شیک له‌ی تاریخه‌ ناو فه‌یلی ها له‌تی و ئە‌گەر کوردیک خوارک نه‌یشی من فه‌یلیم خودا وه‌کیلی له‌ ناو‌راس و باشوور عیراق نانسنی و وه‌ میوان حساوی ئە‌که‌ن!! ئایا هه‌ر یه‌ له‌ مه‌سه‌له‌ی کورد و داوا‌یه‌یل ره‌وای زیاد ناکا!! روی له‌و ئازیزه‌یله‌ ئە‌که‌م ک وه‌خت و ناوه‌خت و له‌ گشت بوونه‌یل و بی هیچ مونا‌سه‌به‌تیک سه‌ر مه‌ردم هاوردنه‌سه‌ ژان و خوازن نازناو فه‌یلی ئە‌لگرن و ئویشم ئایا وه‌ی کاره‌ گرفت کورد چاره‌سه‌ر ئە‌کره‌یگ!!

45 هونه‌ر له‌ ناو کوومه‌ لگای
کورد‌ه‌واری خوه‌مان شوین تاییه‌ت
خوه‌ی دیری و ته‌نانه‌ت.....

36 ژن رووشنه‌ویر و خه‌باتکه‌ر کورد
(نه‌جیبه‌خان جه‌لیلزاده) له‌ شار
کۆیه‌ شار نه‌ده‌ب و هونه‌ر.....

04 له‌ تاریخ هویج ملله‌ت و
حکوومه‌تیک وه‌ دریزی چهرخه‌یل
زه‌مان نه‌وه‌گ تویش.....

سه‌ر نو‌یسه‌ر
عه‌لی حسین فه‌یلی
به‌رئوه‌به‌ر نو‌یسانن
ماجد سویره‌میری
ده‌سته‌ی نو‌یسه‌ره‌یل
جه‌مال ئە‌رکوازی
ئاراس جواد
سارا عه‌لی
نسرین میرزا
ئارام حه‌سه‌ن

ئاماده‌کردن هونه‌ری
له‌یس عیسا ئیبراهیم
Tel:
07901373702
7403411
8836604
gullsoo@shafaaq.com
نرخ ١٠٠٠ دینار

- ٦ ژینۆساید و گام دویم کورد
- ٩ ناکووی و جه‌نگ مه‌رز له‌ ناو‌نی عیراق و ئیران
- ١٨ له‌ سالیاد له‌ دالگبوین رابه‌ر کورد مسته‌فا بارزانی نه‌مر
- ٢٢ بچنه‌ پیری جایه‌له‌یل تا بانه‌ پیریدانه‌و
- ٢٩ قه‌له‌م پاکه‌یل سه‌ریازه‌یل راسیین
- ٤٨ ره‌زازی: هونه‌ر کورد وه‌ دونیا ناسان!

خاوه‌ن ئه‌متیاز دزگای رووشنه‌ویری و راگه‌یانندی کوردی فه‌یلی(شه‌فه‌ق)

مههه ر ئی
تاوان گه ورا
سرینه وهی گشت
جووریگ ژیا نه ک
ملله تیگ و نه او
کورد نیشتیبه له
بان خاک خوهی
وهی جووره
مهینه تیه
بهیده ی سهر

دویای ۲۲ سال له کیمیاواران شار هه له بجه ..

ئه ی جینۆساید چ جوورییه؟

به ریوه بهر نویسانن

له تاریخ هویج مللهت و حکومه تیگ وه دریزی چهرخه ییل زه مان نه وهگ تویش مللهت کورد هاتیه وه دهس جوکمداره ییل و داگیرکه ره ییل خاکه گه ی ئی جووره تاوانه ییلیگ نه نجام نه دریا به ... وه ختی ناو تاوانباره گه وراگان جه هان بریه یید هه میشه ناو نیرون و هیتلهر و مؤسولینی تیه نه پیش؛ تاوانه ییل جه مکوشی و سزانن و ویرانکردن رۆما و هۆلۆکۆست یه هودیه ییل و تاوانه ییل تره ک که فنه هویر مهردم و تاریخ؛ و هه میشه وژدان به شه رییه ت ژان گریده ی و وه دل به زه یی و چه و پرعه سه وهه باسیان کریه ی ...

قورتار بوی ... وهلی مایه ی دلگرنی و نیگه رانی مللهت کورد وه گشتی و خه لک هه له بجه ی شه هید و که سوکاره ییل قوربانیه ییل نه وه بوی ک تاوانه گه وراگه ی کیمیاوارانکردن هه له بجه وه تاوان دژ وه ئنسانیهت شماره کریا، له وه ختیگ ک گشت لایگ زانن ئی تاوانه جینۆساید، و وه گووره ی گشت بنه ما قانونیه گان نه یه تاوانیگه ئه را قرانکردن وه جه م مهردم بیتاوان وه تاییه تی له و بنه ما قانونیه یله ک له قانون دادگای بالای تاوان عیراقی هاتنه ... وهلی خوه شبه ختانه وه هه ول و ته قه لای مهردم کوردستان و حکومهت هه ریم و وه تاییه تی وه زارت شه هیده ییل و نه نفالکریا یه ییل داواکاریگ ئه را دادگای بالای تاوان عیراقی بهرزوه کریا ئه را نه وهگ ئی تاوانه وه جینۆساید شماره بکریه ی و نه وه بوی ک وهرج له ماوه یگ نه وه دادگا بریار یا قه رار دا وه قرانکردن وه جه م (جینۆساید) شماره بکهد و نه یه یسه دهسکه فت سیاسی و قانونی خاسیگه ئه را هه ریم کوردستان و که سوکار قوربانیه ییل کیمیاوارانکردن هه له بجه ، وه تاییه تی ئه را تیم دیفاعکردن له دۆسیه هه له بجه له وه زارته گه ... ناشکرایشه ک بریاره هه ق و هقوق که سوکار و قوربانیه ییل ئی کاره ساته مسۆگه ر کهد.

ناوده له تیه گان و له خاتریان چه وپووشی له لی کریا و هیش تاوانباره ییل خه یال نه وه بکه ک وه ئسانی کار خوه یان نه نجام دانه و که سیش نیه تویه نی چشتیگ له بانیان بجه سپنی ... وهلی دویای نه وهگ هاوسهنگیه ناوده له تیه گان گوپریان و بهزوه مندییه ییل ناوده له تی گوپریان و لاینه ییل گه وراهیز جه هانی و له نوای گشتیان ولایه ته ییل یه کگرتی ئه مریکا و هاوپه یمانه ییل نه وه دین ک بهرزوه مندییان ها وهل قه لبه وکردن نه و لاپه ره، هاتن دهس نانه ناودهس لایه نه ییل نه یار و دوشمنه ییل رژیم دیکتاتۆری سه دام خوینمز و له وه هار سال ۲۰۰۲ له ناوی بردن و سسته میگ نوو له عیراق بهرپا بوی و چه ن دام و دهزگای قه زایی و قانونی دامه رزیا ئه را دادگایی کردن سهران نه و رژیمه و سزادانیان و رهساننیان وه حوکم ره وای داداپه روه رانه .

وهی جووره وه چه و خوه مان دیمین چوین نه و تاوانباره ییل یه که یه که کیشیا نه دادگا و لک دل مهردم سته مدیده تا راده یگ سافه و بوی ... و نه وه بوی تاوانبار یه کم کیمیاواران کردن هه له بجه عه لی حه سه ن مجید ک مللهت کورد نازناو (عه لی کیمیاوی) بریه بالای ، دریا سیداروه هه او ئاسمان کوردستان و عیراق له بوو هه ناسه ی بووگه نی

جه هانی ئه را وه داد ره سین مهردمیگ بی تاوان ک وه گه ورا و بو ییچگ و زن و مناله وه له ماوه ی که متر له پهنج دهقه گیان له دهسدان وه شیوه یگ فیزه ون و که موینه و وه قه ولی شاعر گه ورا ی کورد شیرکۆ بیکه س ئی شاره له ی ماوه بویه پیشانگا یا معره ز گه ورا ییگ ک تابلوگانی چه نای چه ن ئایمه وه ک مووم و موسیقای ناو پیشانگا گه ئاوازیگ کاریگه ره ک له قورگ دایه پرده یگه وه وه هه ناسه برکی دهرجوود ک کووریه ی بو ییچگیگ گریه سه باوش و نیشتیبه وه دهنگ بهرز و نزمیگه وه لاو نیده ی و لایه لایه ئه رای کهد.

به لی، ئی تاوان گه ورا وه ختی وه ی شیوه نه نجام دریا و نه و کارسات گه ورا وه سه ر ره گه ز ئاده میزاد هاورد، ئاساییه نه گه ر وه هه مان شیوه گشت جووره گیاندار و زنده وه ریگ و گشت جووره دار و ده وه نیگ له ناویبه یید و ته نانه ت نه و خاکیشه ک ئی جووره زه ره یلیگ ره سیا سه بانی جاریگتر مه حاله بچووده و جاخ جارانی، یه یسه نه وه نیشان دهید ک مه مه ر ئی تاوان گه ورا سرینه وه ی گشت جووریگ ژیا نه ک ملله تیگ وه ناو کورد نیشتیبه له بان خاک خوه ی وه ی جووره مهینه تیه بهیده ی سه ر.

له و وه ختیسه کورد جاریگ تر بویه قوربانی بهرزوه مندییه

نه و کرده وه یله گشتیان وه تاوان شماره یان، و چشت ئاساییگه نه گه ر له وه رانوه ریان ئی جووره شعوره یلیگ به یا بوود ئه را مه حکووم کردنیان و په له کیشکردن نه نجامد ره یلیان ئه را وهردم دادگایه ییل تاوان و رهساننیان وه سزای ره وای خوه یان، ک چشتیگ ئومیده خسه وه نه وه ک هیمان ئنسانیهت به شیگ له نه رزه ییلی وه هه ر چوینیگ بویه پاراستیه و جووره توانایگ دیری ئه را ساریژکردن زه خمه ییل که سوکار قوربانیه ییل وشاده و کردن روح قوربانیه ییل ...

وه لی نه وهگ په یوه ندی وه مللهت کورده وه دیری له ی باوه ته، وه راسی چشتیگ نه لاجه و ییه و مایه ی دلره نجیان و ناو میدی ملله تیگ چل ملیون که سیبه له سه ر خاکیگ ک روی وه رده گه ی ملیونه ها کیلومه تر له گووشه ی ئی که وه که به گریده وه و کریاسه چوارپارچه ...

ئی قسه یله گ هاوردیم نه وه بووته ی سالیاد بیس و دو ساله ی کاره سات گه ورا کیمیاوارانکردن شار هه له بجه ی شه هیده ک له ۱۶ / ۲ / ۱۹۸۸ وه دهس هیژیل رژیم به عسی سه دامی له ناوبریای نه نجام دریا و، له و وه خته وژدان ته مام ولاته ییل و ریخه ریا وه ییل جه هانی و لایه نه ییل وه رگری که ره له ماف ئاده میزاد کسه ی خه ی هاتیاد و که سیگ نه وی نه و رژیم شو فینیه بکه یده په ن و زله یگ بখে یده ناو کوومه لگای

ژینۆساید و گام دویم کورد

کیان مانیشیت

ژینۆساید واژه یکه وه مانای کوشتار و قه لقام نایه مهیل وه دهس دژمهیل ئینسانیهت وه رهویشته دهسه جهمی و ...، ئەی واژه له بهند شه شه قانوون دادگای نۆرۆنبرگ لهیوا مانای کریاس و تاریخێ کردنه: (ژینۆساید له ههقیقهتی ژیریا کردن حقوق دهسه جهمی و کوشتن نایه مهیله ئەرا بی بهش کردن و ئینکاریان له ههق ژیان، ژینۆساید وه مانای بویچگه و کردن و سووکه و کردن کهرامهت ته مامی

ئینسانیهتیشه. ئەی کردار گهنه، فهرهنگ و شارسانی جهمگای به شهری نهیده ژیر پا و بکه رهیلیشی له وه رایوهر ئینسان و ئینسانیهت وسن). وه ئەی بهند قانوونیه، کوشتن دهسه جهمی قهیه خه کریا و ههر که سیگ بووده ئەسپاو و مه مەر ئەنجام ئەی کاره وه تاوانبار ناسیهید و بایهت له دادگای ناودهولهتی، دادگایی بکریهید، له تاریخ ۱۹۴۸/۱۲/۹ له ریگخریای نهته وهیل یهگگرتی چوین قانوونینگ

قه بوول کریا، دو یایشی چوین بنیاتهیل سه رهکی مه حکووم کردن و تاوانبار زانسن ژینۆساید چوین کرداریگ دژ وه ئینسان له قه له م دریا و هاوریگه هساو. دادگای ناودهولهتی له تاریخ: ۱۹۵۱/۵/۲۸ له جار نامه یگا لهیوا هارود و وخت: نامانج وه رهسی ناسین ئەی پهیماننامه سه و وه دادگا کیشان وه رپر سهیل تاوانبار وه وه جهزا دانیان له جوار چیو پیگ قانوونهیل ناودهولهتی. له سه ره ئەی خالیسه پا دریه ییده

گهز، ک ههر رهفتاریگ بووده مه مەر ژیریا کردن قهول و قه رارهیل ناودهولهتی دهوله تهیل و دهسلاتیان، چوین کاریگ دژ وه به شه رهسا وه دهولهت و دهسلاتیسه له وه رایوهر ته مامی جیهان، به رپر سه و بایه ته جوواو به ییده. ئینگه وهی کوله تاریخهگ له سه ره ژینۆساید وه تیمن، یه خاس دیاره ک کورد (پاشوور) هه له وهخت دروس بوین دهولهت عیراق کهفته وهر رهپوول ئەی کاره سات تیه لهگ ناوی ژینۆساید! دو یای ئەی هه مگه ئینکارهگ وه سه ری هاوردن و بویه قوروانی زوور دارهیل دونیا و سه رمایه و به ره ژوهندی دهوله تهیل مه له م ئەرا (دهسلات دارهیل) ئەی کوشتن و برین و له ناو بردنه کورد بوی. ئەی قانوونه نه ئەرا کورد نریاویگ و نه ئەرا هساو کریا و نه چمانی به شیگ له دونیا نایه مهیل بوی، کورد بوی و ژان کیشان و بی دهنگی ته مامی جهمگای جیهانی و تاسانن ئەو بان هاتن دهنگ ئەی نایه مه یله وه ناو کوردا. وه ههر

هال دو یای ئەی هه مگه بی بهختی و نامهی و نه هاته، له جهن رووژ گوزه یشته، کورد تویه نس په ره ی نوو ئەرا خوهی به ییده و ئەی په ره ی نوو وه رهسی ناسین ژینۆساید کورد بوی، له لای دادگای ته میز دهولهت فیدرال عیراق! ئینگه یهگ بایه ته بزانیمن یه خوهی دهسکه هفت گه واریگه و، ک مللهت کورد وه خوین و ئاوارهگی و ... خوهی هاور دیه سه ی دهس. له لای تریشه و بایه ته ئەرا یه ههول بریه ییدو کار بکریهید، ئەی به لگه بچووده قوناخ ترهک و له نه ته وهی یهگگرتیش ئەی تاوانه ک له ههق مللهت کورد کریاس، چوین (هۆلۆکووست) مللهت کورد بناسیهید. ئمجا بایمه سه ره یهگ که می له ژینۆساید بوشمین و بزانیم وهل دروس بوین دهولهت عیراقا له سال ۱۹۲۱ تا له ناو چین رژیم به عس ههر وه رده وامویه. له ئەنجام ئەی لافاو هگ کورد که فتیسه وه ری ههر جووره ژینۆساید قهومی، فهرهنگی، نهسل کوشی، ... یانهگ وه تیم ته مامی وهل

یهکا وه سه ره کورد هاوریاس و خاسیش وه ریه و بریاس. ته مامی دهوله ته یلیش له وه رایوهری دهنگ خوهیان نه کردنه، خو مه مەر هگه ییش خاس دیاره ک چهس!؟ ئینگه گ کورد تویه نس وه به لگه و سه نه دهو ئەی تاوان گه ورا ک وه دریزی تاریخ دامه زریان عیراق و دان و سه نن سیاسی دهولهت عیراق وهل دهوله تهیل تره کاس، له ژیر ئەو هه مگه په رده یل تیه ریکه دراریگه ی و بیگوناهی و دهنگ مه زلومیهت کورد به رسنیگه ی دونیا.

گام دو یای یه ییشه، یه سه ک ئەگه ره هم نه توان زوور دارهیل بکه نه مانه قوروان به ره ژوهنده یل خوهیان، وهل دروس کردن لۆبی گه واریگا له ته مامی باوته یل هه له سیاسی تا فهرهنگی و ... ئەی هه قه نه یلیه یید له ناو بچوود و جووی ئەرا ئازار و مه ینه ته یل مللهت په زا ره کیشمان بگریه یید تا له ئاینده نه وهیل کورد داشتویم و کور دسان ههر بمینیگ.

دهر سیکتر له ولات دوچهم

گول سوو

له میژوو یا تاریخ یهکی له ولاتهل بان زهوی داستان و حکمته فره جوانیگ ههس و رهیی نی داستانه له یهسه ک رووژیک له رووژهل له یهکیگ له ناوایهل کهسیگ بوی نهسپ چهرمگ جوانیگ داشت وفره گورج وقایموی و چاو گشت حهسودهیل ناواییگه وهی نهسپه بوی ویهگلهو نی نهسپه کوتوپر کهفت له بان زهوی وقولگی شکیا خاونهکهفت دووچاریش نهو نایمهیل بده دل پیاک هاوردنه دس تا خلا س کوژی بکاد وه وهتنهپی یه هوپچ فایدهیگ نهراد نهیری وه خاونهی نادوید، وهی خاتره مهردم ناواییگه جهمهوویون وه دهمیهت نهو کینه دارهیل وحهسودهیلهدان تا لهی نهسپ رهسن و نهسیله نهجات بسینن نهجا وهل یهکهو بریاردان زینگ وه چالی بکهن وهی جووره تویهنستن وه مراگ دلایان برهنن وه نهو نهسپ بهسه زوانهخستن ناو چال قویلیگ و کهم کهمیش خاک کردن وه ملی و لهیچنه وهختیگ نهسپهگه له هوول گیانی پهل نهوشان تا ریگ بینیدهو خوهی له مردنی نهجات بدا وهل له دل غافل چاو سولهیل و حهسودهیل وهل ههر رزانن کومهکومهی خاک ری نهجات نهسپ کولهو کریا و جاری ترهک زیان نوویگ وهپی دریا وه تا نی وهختمانن نی نهسپه له بان قایمی ونیسالتهت خوهی مهنگه وهی داستانهوه جوور نهو داستانهسه نهوه وه تویش عراق وعیراقیهیل دس واز هات ولهیرهو نهویژیمن نهگهریش ناموزایهیل وههوسایهیل خراو وشهرخواز جهمهو بوون وه زینگ وه چالمان بکهن له چال نهتهوی یا تایفی سهخت وه ویران کهر بایهد بزنانن وهی کاریانه سهر نهکهفتن وهویچ وهختیگ سهر ناکهفن چوین یهخوهی عیراقه و یهیش مهردم ولاتهگهمانهویه نهو نهسپ چهرمگهسه عیراق نهگهریش زیهمدار بوود ویه دهرس تازهیگه له زهوی دوچهم (رافدهین) نهرای ناموزایهیل و روولهیل رووژهلالت ناتویهنن لهوهرادر وه رهونوا چوینمان ویهکیهتیمان بووسن وهویچ وهختیگ وهل هوپچ کیمیان نادویمن وهه لهبان عیراقیهت خوهمان نهمینین، نهگهریش وهخت دریزه بکیشی زیهمهیلمان ساریزهو نهکهیمین ولهنوو هیژ نهگریمین و نهوسیمنهو پا تا خوهمان و پیشتهیلمان بینای عیراق بکهیمین، عیراق یهگگرتگ دیموکراتی بیگار یا خالی له بهعهس و قاعده و ملیشیایل.

ناکووکی و جهنگ مهرز له ناونی عیراق و ئیران

رهحهه سالم

**کهس له بان نهوه ناکووک
نیه ک مهرز عیراق وهل ئیرانا
یهکیگ لهو مهسه لهیلهسه گرفت
و کیشمه کیش فرهیگ له تاریخ
عیراق دروس کردگه له زوورم
قوناغهل و ههر له سهردهم
عوسمانی نهو وهختی عیراقه
ک له ژیر دهسلات عوسمانی بوی
تارهیگه رووژ نهروو، یهیش
ههرچه نی حکوومهت نیسهی
عیراق گویا وه هاوپه یمان ئیران
دانریه یگ وه هرچه نی کیشهیل
ناونی ههردوگلا فره نازگه و
داگیرکردن چاله نهفت فهککه
له ناو خاک عیراقیش تهنیا
لاپه ریگ تازهی کتاو ناکووک
ناونی ههردوگ ولاته له بان
مهرز، وهلی بنه رت ناکووکیهیل
ناونی عیراق و ئیران چووگه وه
نهرا نهوهک له سهرهتای
دیاریکردن مهرز ناونی ههردوگلا
دروس بویه و نهو ناکووکیهیل
ههر وه کیشه یگ چاره سهر
نه کریاک ناونیان مه ندگه.**

له باوهت دهسلات تهواویش له بان (شهتولعه رهب) یش، له سال ۱۹۶۹ شای ئیران (محهمهد رهزا پهلههوی) وه تهنیا ریکهفتننامهی مهرز ناونی عیراق وئیران ک سال ۱۹۳۷ ئمزا کریا رتهو کرد و داوای نهوه کرد خهت ناویراس ناو سنوور ناونی ههردوگ ولات بووگ، ههر لهوهر نهوهیش له سال ۱۹۷۱ هیژ دهریایی ئیرانی دویرگه یا جهزیرهیل (تهنب گهوراو تهنب بویچگ و نهبوو مووسای ئیمارات) داگیر کرد و له مانگ کانوون یهکم ههمان سال عیراق پهیوهندی خوهی وهل ئیران بری. وه یهیش ناکووکی کهفته ناونی ههردوگ دهولت عیراق و ئیرانهوه، نهویش نهوه بوی ک چهن ناوچه یگ مهززی داگیر کریا له لایهن ئیرانهوه. سال ۱۹۷۲ روی وه روی بوینه وهی سهربازی له ناونی ئیران و عیراق دس وهپیکرد و دوویا نهوهک چهن ولاتیگ عهره بی کهفته ناونیان و له سال ۱۹۷۵ ریکهفتن جهزایر ئمزا کردن، وه گووردهی نهو ریکهفتنیشه نیمه ی (شهتولعه رهب) وه خهت مهززی له ناونی عیراق و ئیران دانریا، ک نهویش وه سه بهب نهوهک شای ئیران دژ جموجویل کورد بووگ و نهیلگ کورد جموجویل چهکداری کورد روی بهیگ، نهجا وهختیگ له سال ۱۹۷۹ سهدام بویه دهسلاتدار یهکم له عیراق لهشکر ئیران

لهشکر یگ وه توانای ناوچه گه بوی و دوویا نهوهیش شوورش ئسلامی له ئیران پهیا بوی نهوه بوی دی عیراق نهیه وه ههلیگ زانست نهرا سهرهتای دهسوپیکردن جهنگ و سهدام حسین له ۱۹۸۰/۹/۱۷ ریکهفتن جهزایر سال ۱۹۷۵ وهل ئیرانا رتهو کرد و گشت ناو شهتولعه رهب وه بهشیک له ناو ههریم عیراق دانا و له ۱۹۸۰/۹/۲۲ عیراق پهلامار ئیران داو ئیرانیش وه ههمان شیوه کهفته قه سفکردن ناوچه یلیگ له عیراق.

نهجا سهدام ئاشکرای نهوه کرد ک داواکاری عیراق لهو جهنگه وهل ئیرانا نهوهسه ک ئیران دگان وه سهروردهی عیراقا بنه یگ و له بان خاک نیشتمان عیراق و ناو شهتولعه رهب و کووتاییهاتن داگیرکاری ئیران نهرا دویرگهیل (تهنب گهورا و تهنب بویچگ و نهبوو مووسا) له کهندا و یا خهلیچ عهره بی له لای تهنگه وهری هورمز و ئیران واز له دهسورداین خوهی بار یگ له کاروبار ناو خود عیراق.

نهجا (مزه ر خه فاجی) ماموستای بهش تاریخ له زانکو یا جامعهی بهغدا ئویشیگ: گشت سهرچه وهیل ئشارهت وه نهوه کهن ک گویا عیراق وه دریزی تاریخ له شوون جهنگهیل بویه، نهیه دویره له راسی و عیراق له رویدان جهنگهیل فره یگ هووکار رویدانی نهویه.

دادپهروهری له بهشه و کردن دهرفتهیل کارکردن

تالب و حیلە

لهی رووژهیله پهکیگ له گرنگترین نیگه رانیهیل هاوولاتیهیل عیراقی دهرفته کاری و دادپهروهری له بهشه و کردن ئهی دهرفتهیلهسه و بایه له بارووهزغ گوزدهشته دویری بگرن ک وه گوروی دهرفتهیل کاری ولات وه گوروی پارتیهیل و خزمیاتی و رشیپهت بهشه و کریان، یاوهرجله ر میان دهسلات دکتاتۆری وهرین مووچه و بهرزه و هندیهیل کارمه ندهیل عیراقی وه ئەندازهیگ کهم بوی ک فیشتر ئهی کارمه ندهیله کارهیلان هیشتهنجی.

له شوون ر میان دهسلات دیکتاتۆری هاوولاتی سهرله نوو ئۆمید پهیا کرد ک بتویه نیگ وه ئاره زووهیل خوهی برهسیگ و سهرله نوو ئهرا ئاست کاری خوهی له دایره و دهزگاییل دهولت گله و بخوهیگ و کهسایهتی گونجیاگ له پۆست یا مهنسهب گونجیاگ خوهی دهس وه کار بوود و دادوهری له بهشه و کردن دهرفتهیل کاری زامن بکریه یگ بی ئه وهگ وهرشیپهت و پشتگیری کار و هدهسیگ هه وهجه پهیا بکهیم، وهلی وه داخه وه دوینهن ک هاوولاتی سهرله نوو دویره و خریا و وهجی مهنگه ییل دهسلات دیکتاتۆری وهرین سهرله نوو ئهرا پۆسته ییل ولات گله و دریان و هاوولاتی مهزلووم ههر مهزلووم مینیگه ی و رووژ له دوای رووژ گهناته کاری و ویرانی له ولات زیایه و بوود.

له بودجه ی گشتی پاره که هویچ ئشاره تیگ نه کریاسه دهرفته کار ئهرا هاوولاتیه ییل و جاری بیکاری له گشتلای ولات په خشه و بویه و گشت رووژیگ وه شماره ی دهرچه ییل زانکووه ییل و په یمانگایه ییل و ناماده ییل ولات زیایه و بوود ک هاله دژ پیشکه فتن نابوو ری و ئاست خزمه تگۆزاری له ولات.

وهلی له بودجه ی ئمسال بهند یا فه هره یلیگ دیاری کریاس ئهرا چاره سه ر کردن ئه ی دیارده ی خراوه و له چوارچیوه ی بودجه ی ئمسال ۱۱۵ ههزار دهرفته کاری دیاری کریاگه وه تویه نیم بویشیم ک ئه ی دهرفته ییل کاریه سهرله نوو تویه نیگ هاوولاتیه ییل فره یگ ئۆمیدواره و بکه یگ تا بتویه نن له بوار یا مه جالیگ له تی پسۆرن دسه وکر بوون و وه خوه یان و خیزانیان و له وانه گرنگتر وه ولاتیان خزمهت بکه ن.

ئاشکراس ک تاریخ سیاسی و ژبیری یا چه زاری ئه و جوگرافیا ک وه بی وتریه یگ (رووژه هلات ناوړاس) وه دریژی بی گشت فوناغه ییل کوپه ن و ناوړاس و تازه و هاوچه رخ ، هه میشه په کیگ بوپه له مه یدانیه ییل کیشمه کیس ناوئی سستمه ییل سیاسی و نه ته وه بی و دینی و مه زه وی جیاواز، وه شیوه یگ ک تویه نیم بویشیم که مترین نمونه ی وه یه که وه ژیان نه ته وه بی و دینی و مه زه وی جیاواز له تاریخ سیاسی کریه یگه دی، ئه گهریش بو یگ ئه وه هویچ وه ختیگ وه بی کیسه کیس وه یه که وه هه لته کردنه و ژیانگ ئارام نه یاشته، به لکوو نه ته وه ییل سهردهس ناوچه گه له یوا کردنه له ژیر فشار ئه وان ئه و ژیان هاو به شه چه سپیاسه بان که مینه ییل ولاته گه یان، ئمجا دی ئه و که مینه، که مینه ی نه ته وه بی یا دینی یا مه زه وی بو یاتان و له وهرانوهر ئه وه ییش که مینه یلیش وه بی ئیراده و خواست خوه یان ناچار بوینه فه بوولی بکه ن.

له بو یچگترین دهرفته کزی دهسلات سیاسی و سه ربازی نه ته وه ییل سهردهسه، که مینه یا ئه فه لیه ییل بیبه ش هه لسیانه و ههر جووریگ بو یاتاگ هه ول ئه وه دانه خوه یان رزگار بکه ن، یا وه لای که مه وه فه ییریگ له هه فه ییل سیاسی و ئیداری و رووشنه ویری ئهرا

خوه یان دسه وهر بکه ن ئهرا ئه وه ک له ناو زوورمینه نه تاویه نه وه، په ییش وه جووریگ ئی دلایه نی ئی هاوکیسه له کارکردن وهرده وام بوین ک ههر په کیگیان چه نی تویه نستویگ دژ ئه واکه ی تر کار کردگه، ئمجا له یه ییشه وه تیۆری یا نه زه ریه ی هه فه وکردن یا ئنتقام له فه رهنگ سیاسی رووژه هلات شوون تیۆری یا نه زه ریه ی وه خشین گرتسه وه، جویر ئه وه ک کزی دهسلاته ییل سیاسی له یوا کردگه ک که مینه ییل هه وله یلیان بره سننه ئاست به رپاکردن شوورش و په لامارداین حکوومه ته یلیان. یا ته ماشا که یید وچه وایشه وه له وهخت وه ییزی نه ته وه ییل سهردهسه گووش نه یانه سه هویچ سه فه تیگ ئنسانی و ناوده وله تی و په لاماریان ئهرا بان که مینه ییل وه جووریگ بو یه ک ره سیه سه ئاست جه مکوشی و جینۆسایدکردن وه نه وه ک له جیاوازیه ییل که مه و بکه ن، وه لی ئه وه ک مایه ی سه رسورمه ننده و تاریخیش ئسپاتی کردگه ک ئی شیواز و مامله ی هه ردوگ لایه ن (نه ته وه ییل سهردهس و که مینه یله) تا ئیسه نه ک نه تویه نستنه چاره سه ر کیشه ییل بکه ن، به لکوو زیاتر ئه و کیشه یله گه وراوه کردنه و مه سه له گه سه خته و کردنه. ئه گهر بایگ و ئیمه به راورد یا مقارنه یگ بکه ییم له ناوئی کیسه ی ئه مازیغه ییل له مه غرب و کورده ییل عیراق،

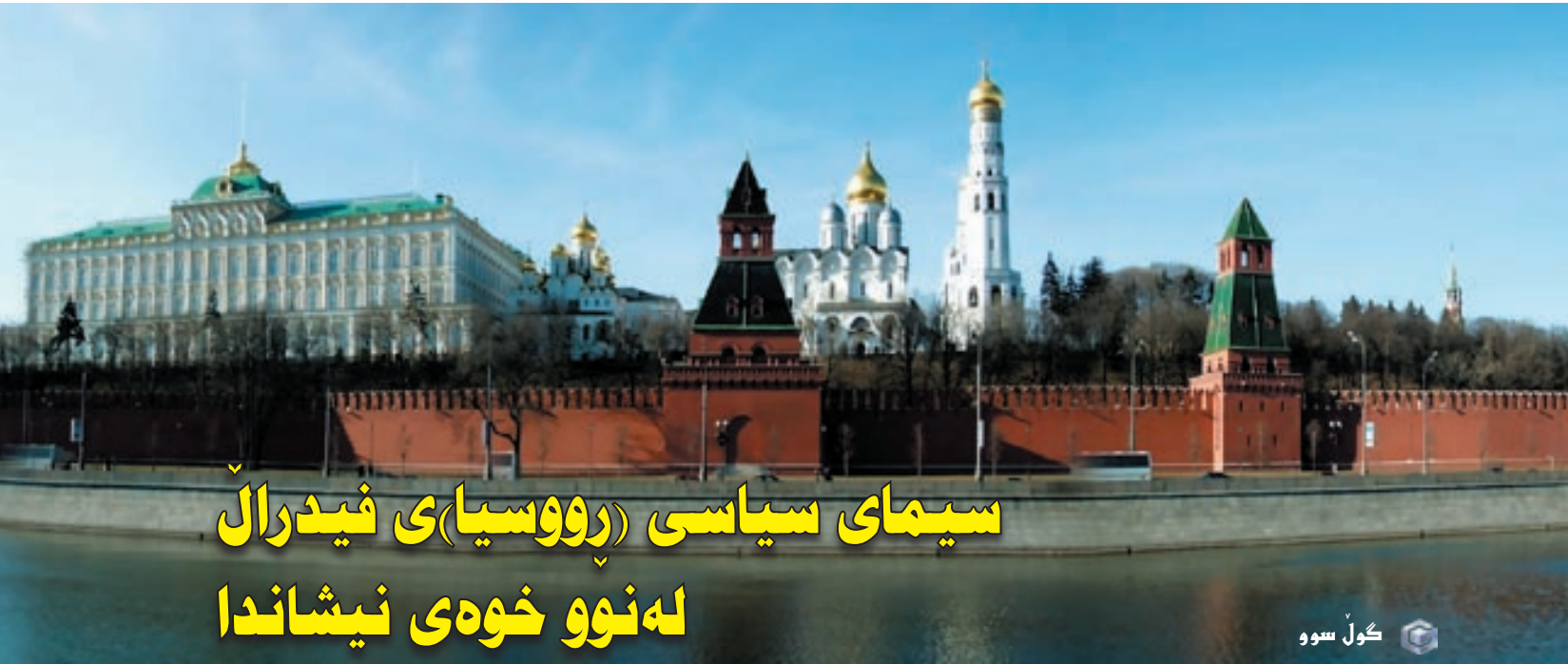
دوینیم نه ته وه ییل سهردهسه هه مان میکانیزم وه کار هاوردنه ئهرا په رده بووشکردن کیشه گه، ئهرا نمونه ییش: دوای دروسبوین دهولت عیراق له ئه نجام فشار گورد قهیریگ هه ق سیاسی و رووشنه ویری ئیداری دانه سه گورد له فوناغه ییل تاریخی جیاواز، وه ک داناین جیگر کورد له په رله مان عیراق و داین وه زارهت و دامه زرانن دایره ی معارف کوردی و، وازکردن رادیوی کوردی و به ش کوردی له زانکو و ناوهاوردن کورد وه ک نه ته وه ی دویم له ده ستوور عیراق دوای شوورش سال ۱۹۵۸ و چشته ییل تر، ک دوینیم هه مان دید مه غربیه ییل ئهرا چاره سه ر گرفت ئه مازیغه ییل ولاته گه یان پیاده کریه یگ له دوای په نجا سال له شوون ئه و ئه زموون شکه ستخواردگ عیراقه له چاره سه ر کیشه ی کورد. ئمجا مه به سمان له باسه گه نه وه سه نه گه ر رووژه هلاتیگ ناوړاس تازه ک له تی دهولت تازه و هویر تازه و جیگری بوین هه ق گشتی وه بی جیاوازی (سیاسی و نه ته وه بی و دینی و مه زه وی) له تی به رقه رار نه وگ هویچ وه ختیگ ئه و کیشه یله چاره سه ر نیه ون و ئه وه نه ی تر روی له زیایبوین کن، ئمجا بایه سه نه وه ییش بزانییم ک ره ره وه ی تاریخ هویچ وه ختیگ نیایگه دو یاوه و هه ق سینریه یگ و نیه دریه یگ.

کیشه ییل رووژه هلات ناوړاس

سیروان حه مه ئه مین

کیمیواران شار ھەلەبجەى شەھید زەخم ھەمیشەى

گۆل سۆھ

سىماى سياسى (رووسيا)ى فیدرال لەنوو خوہى نیشاندا

فیدراسیۆن رووسیا کەمەکەمەخەریکەلە شوون ئەو شکەست گەورا ک یەکیتیی سۆفیت جارن لەوەرئومەر بلۆک خوهرئاوا ک ھاوردەى چوونگەوئەنرا ناو پایەیل ناودەولەتى و بتهومو بووگەوہ. رووسیا کەفینگەباکوور ئاسیا و رووژھەلات ئۇروپا و مەرز ھاوبەش دیریگ وەل دەریای ئارام باکوور و دەریای سیمو دەریای خەزەر و دەریای بالتیک. رووسیا وەل ۱۴ ولات ئاسیایى و ئۇروپایى مەرز ھاوبەش و شکانى دیریگ و بیجگەئەویش وەل ولاتەیل کنار دەریایەیل یابان و برینگ و خەزەر و دەریای سیمو و بالتیک پەپوئەندى دەریایى دیریگ. ھاوسایەیل رووسیا لە باشوور رووژھەلاتەوہ: کۆریای باکوور، چین، مەنگولیا، کازاخستان و لەباشوور رووژئاوايشەوہ: نازەریایجان و جۇرجیا و لەرووژ ئاوايشەوہمەرزى ھا وەل ئۇکراين و بیلاروس و لیتوانى و ئیستوانى و فنلەندا و نەروىچ.

لەروى روى وەر یا مەساحەيشەوہگەوئەراترین ولات جەھانەو لە روى شمارەى مەردمیشەوہپەلە(۹) دیریگ. رووسیا ۲۱ کۆمار خودموختارى دیریگ ک قەیریگ لەلیان وەک چیچان و داغستان وەسەبەب ئەوہک ھەول جیایى دان لەى سالەیل دوياخەرەوہدەپەھا جار کەفتەنەسەوەر پەلامار لەشکر رووسیا. رووسیا تا وەرچەسەدەى ۱۸ ئەدەسلاتى ئەوئەنەبەتەو بوى نەیش روى وەرەگەيشى ئەوئەنەفراوان بوى، وەل لەسەرئایەیل سەدەى ۱۸ قەیسەر رووسیا (پیتىرى گەورا) ھەول فرەگ دا ئەرا وەرەو ئوابردن و پشخستن رووسیا و فراوانکردن خاکەگەى. لە سال ۱۹۱۷ شوورش کۆمۇنىست (لینین) لە رووسیا سەرکەفت و کووتایى وەدەسلات قەیسەرەیل ھاورد و پەکیتى سۆفیت لە رووسیا دامەزرا. لینین کەسیگ بوى ک وە ئەقل خوہى و فکرى مارکس ھویر لایگ لەدوونیا داگیر کرد و نیشتمان رووسەیل ئەوئەنى تر ناودارەو کرد.

لینین یەکیگ بوى لەو تاریخسازەپەلە ک تویەنستن لە شوون دەسلات

و لە رووژ دووم و سیم وە شیوہى چروپریگ لەنوو بوردمانیاں کریا، و لەشوون ئى بوردمان کردن کیمیاوہ شکایەتەیل فریہیگ ویاگەوئەیل ھاناچیگ لە رى پەيامنیر رووژنامەیل ئەراى ریکخراو عەرەبى حقوق ئنسان رەسى، و ھەزاران کەس لەى شوونەیلە ناچار بوین وەرەو ناوچەیل ترەک بوین و بچنە رپەو و تەرەتوینەو بوین، وەى بوردمانە کەسەیل فرەگ لە ژن و منال و گەورا و خیزانەیلگ وە تەواوى کوشت چوین ھە لە شوین خوہیان کەفتنە بان زەوى و لە جادەیل وە رەحمەت خودا چوین. و لە راپۆرتەیل خەوہریگ وەتن تەپارەیل عیراقى سى جوور لە غاز وە کاربردن ئەراى بوردمان شار ھەلەبجە و ئەو ناوچەیلە لە دەور گردى ک ئەیانەيش غاز خەردەل بوى ئى غازە وە شیوہ سەخت و توندیگ پووس و سوپە ئەسوزنى، و غاز سیانید و غاز ئەعساب. وشاھەتەیل ئى بوردمانە ک تویش ھاتن وەل لە مردنى نەجات سەنن وەتن ئى غازەیل وە کار بریاگە جى لەجى ئەو قوربانیەیلە کوشت و برى ترەک لەلیان وە تویش ژان ژوو و سەختیگ لە ھەناس کیشاننیاں ھاتن دوياجاریش کەم کەم وە شیوہى ئارامیگ مردن، و لەو شکایەتەیلە جەخت کریا لە بان یەک ئى بوردمانە نەجویە جوارچیوہى ئەو عەمەلیات سەربازیە لە ناونى ئیران و عیراق، چوین لەو وەختە ئى ناوچە ھوچ ھیز ئیرانگ لەتى نەوى، و ھەر وەختى ریکخراو

ئە مانگ ئادار ئە سال (۱۹۸۸) بریگ ئەو ناوایەیل و شارەیل کوردستان عیراق وە چەکەیل کیمیایى بوردمان کریان، و ئە رووژ شانزەى ئادار تەپارەیل عیراقى بوردمان شار ھەلەبجە ک ژمارە مەردمەگە نزیکەى سەد ھەزار نە فەر بوین و برى لە شارەیل و ناوایەیل نزیک لەلى کردن.

لهدستهوور هاتگهك دهولت بايهد گرنگي بيهيگههاوولاتييهيل و خيزانهيل عيرافي نهتهنيا كارمهنديل وههميش نهفت و غاز دارايي گشت مللت عيراق لهگشت ههريميل و پاريزگايهيله و له بودجهنامانج يا ههدهفهيگ ديارى كريانج جوور لهناوبردن بيكارى و قهيران شوون نيشتهجابوين و نامانج و ههوهجيل جووروو جوور ترهكيگ وهل وهخاتر مووچهيا معاش بهرز كارووهسيل بايهبهرز و تهقالا نهرا وهدهس هاوردن بهرزوهنديهيل زياتر جوور سهنين زهويهيليگ ك قيمهتي لهيهك مليار ديناريش زياتره، نايا گشت نهى نامانجهيله سهرنهكهفتن و هويچ وهاوولاتي و تايبته كردن شوونينگ نهرا نيشتهجابويني گرنگي نيهدريهگ. دهسلاتهيل قانونندانان و جيوهجي كردن ههق هاوولاتي له هويره و بردن و پلانينگ نهرايان ديارى نهكرياس و چمانهوهزارهتيگ لهدهولت وجود نهيريگ، كارووهدهيلهلهبان دهستووور دهسدريزي كردن و تهنيا تهقالا كهن نهرا زمان كردن بهرزوهنديهيل خويان.

بايهد نهرا چارهسهر كردن نهى دياردهيل خراوهك مال هاوولاتييهيل رمانگهههر دو قانون نهنجومهن خزمته

**شوون نيشتهجا بوين
ههق گشت هاوولاتييهيله
نه تهنيا كار وهدهسهيل**

سهقوهت جهبيل

مارگهی نهفت و ژان میلکان

شۆرش. ش

سهران کورد تویهنسن چال نهفت وه پپیان بکهنن و نهفت دهر کهن و ئهرا بهسین دهم حکوومهت مهרכזی عیراق خستهی ناو لویلهیل نهفت عیراق. وهل ئهی کار و دهنگ و قاله یه دهرکهفت ک نهفت له کوردسان ههس و یه هارودهوهویر بایهته له سهری خاس شییهو بکریهید تا له بانئ سهرمایه بنهن. ئهرا یهیشه دهزگای ئهمریکاییش ک کار شییهوکردن و خوهنسن و بهراورد گرتن مارگهیل ناز (نهفت و گاز و...) دهم دایه شییهو کردن و دپیهکهو کردن خاک له ناوچهیل کوردی. دی گومانئ له یه نهمن کوردسان خاوهن ناز فرهیگه ک تا ئینگه هه وهک مارگ مهنیسهی و کهس دهمی وه پپ نهرهسیه. ئینگه چ بتوایم و نهتوایم، وهختئ کوردسان خاوهن ئهی جووره مارگ گهورای نازه، ئهوهیش لهی زهمانهگ ولاتهیل خاوهن مارگ ناز وهرهه تهمام بوین ئهی مارگهیل خوهیانه چن و قهیران ناز له دونیایش له کهس نهشاریاسهه و خاس زانیهید، بایهسه بزانیم وهل ئهی نازا ک چوین دهرزی دۆپینگ(چالاکههر) مینید ئهرا ناز دان وه دونیا چوین وهلیا رهفتار بکهیم تا قهیرانهیل و کیشهیل خوهمان وه پپ چاره بکهیم.

ک بریتانیا دهم ناویدهو بانئ. ئینگه ههر ئهه جوورهگ کوردسان وه گیشتی مهلوهنیگه ک باوهت ژئوستراتیژی گرتیهسهه و خوهی. فیشرهکیش ئهی مهلوهنه بال دهیگهه بوین جوگرافیا، وه مهمهر یهگ ئینگه وهل پهیداکردن ئهی جوور مارگ نازی له دونیا، فره ها وهرچهه، دهسیش ئهرا کوتن تا دهسیان وه پپ برهسی. ئهرا؟ چوین پیشت راپهرین سال 1990، بینای قهوارهیگ کوردی، فره ژان و دهرهه ریش سهرکردهیل کورد و مللهت کورد وه مهمهر نهوین مارگهیل ئیکۆنۆمی(ئابووری) و نهوین بوودجهه گرت. دهولهت بهعسیش لهو وهخته یا قهیران دروس کرد یا له شوون قهیرانوی تا بتویهنی خوهی له سهرپا بگرید و نهرمیهید. وهل له ناو چپین بهعسا، دهرهیل ئهرا کورد واز بوی و تویهنیم بویشیم کهم تا فرهیش کورد زیرمکی کرد و له وهختیش خاس سوود وهر گرت. له هالیگ عیراق تویش شهر هاتوی و تیرۆریست ناوژگی برویدهه، کورد خوهی لهی قیل و قاله دویرهه و خس و له ههر باوهتیگهه له شوون دیپلۆماسی بوی. وهل هاوردن کۆمپانیاییل لوبنانئ و دهولهتهیل ئسکهندنینافی ک کاریان وه تاییهت له سهر پهیدا کردن مهیدانهیل نهفت بوی،

له شییهوکردنی ک یهی دهزگای خوهنن و شییهوکردن ئهمریکایی، له سهر مارگهیل(سهرچهوه)ی ژیرزهویی ناز یا وزه له کوردسان کردیه، یه دهر کهفتیه، 1/8 یهک له ههپیشت مارگهیل ناز دونیا ها له کوردسان(باشوور). ئینگه وهل دهرکهفتن ئهی جووره نازی له ناو خاک کوردسان بزانیم لهی مهلوهنه، وهل ئهلاتن تاریخا تا ئینگه هه تویش ژیر و بان بوین بویه، چوی تواید نوا له ژیر و بانهیل سیاسی ئهی سهدهی ک ها له ناوی بگرید، ک ئهساس(بنهرهت) ئهی سیاسهتهیل له سهر بنهمای ئیکۆنۆمی و نازه له دونیا؟. ئهوهگ دیاره له سهردهمه ک ئیمیراتۆری عوسمانیهیل له ناو چپیه، وهل پهیا کردن نهفت له کوردسان(باشوور) له مهلوهن جیاسورخ و پیشت وهیشه، پهیدا کردن نهفت له باباگۆرگۆر کهرکووک تهمامی هساوهیل سیاسی و قهومی چهپهه کرد و له ری لای دا. لهو وهخت ک دهولهت بریتانیای بوی، ئهرا چهپاو و غارمت کردن ئهی مارگ فرهی نازه، کورد کرده قوروان و تویهنیم له قهوارهیگ کوردی ناو بووهیم ک شیخ مهحموود پهزهنجی دامهزرانهی و بویه قوروانئ ئهی مارگ نازه ک له ناو مهلوهن کوردهوارئ(کهرکووک) هاتویگه دی،

لە سالىاد لە دالگبوين رابەر كورد مستەفا بارزانی نەھر

د. كەبوان نازاد

لەى جوورە رووژيگ لە تاريخ ھەق خوەبە ئشارەت وە دلسووزى و رەفتار بەرزى سەرکردەيگ بکەيم ک گشت عومرى ئەرا رزگارى و بەختەومەرى نەتەوەگەى دانا، ئەو سەرکردەيشە (جەنەرال مستەفا بارزانی) بوى، ک لە گشت قوناغەيل ژيانى دريغى نەکرد لە دلسووزى ئەرا خاک و نەتەوەگەى. ئمجا ئەرا چەسپانن ئى قسەيليشە بەلگەنامەيگ جوير نەوونە خەيمنە وەردەس، ک پەردە لە بان چەناى چەن راز يا نھيىنى و گەورايى ئەو سەرکردە لاوھيگ، ک ئەویش نامەيگە ئەرا (جەنەرال حەمە رەشيد خان بانەى) فەرماندەى ھيزەيل بۆکان و دەروەرى لە سنوور دەسلالت کۆمار ديموکرات کوردستان.

گامیگ زياتر وەرەو بەختەوہرى و خوشگوزرانى

جەمال ئەرکەواژە

مللەت کورد لەوەختيگەووجویر نەتەوہيگ خوەى ناسپەو لەبان ئى گووشەى زەويەووجود داشتگەتا رووژ ئمروو خاوەن ھەلوئىست پەر لەمەردايەتتى بويەنەرا گشت ئەو چين ۆلايەنەيلەک ھەووجەوہپى داشتەنە و نزيك بوينەلەل، وەردەوام ھەول ئاشتى و براپەتتى داگەلە ناوونى گشت لاينەيل ناكووك و نەگونجياگ، ھەميشەھەول و تەقلاى لە خزمەت وەيەكەوہژيان و خوەشگوزرانى مەردم جووراوحوور بويە، جەورکيش و بى وچان بويە، زەخمپيچ و خوەيشى زەخمدار بويە، زولم لەليکرياگ و زولمکەر نەويە، ھەققخورياگ و ھەق نەخوہرە، خەير ئەرا گشت مللەتتيگ تواسگەوہ تايبەت مللەتەيل ژيردەسەو

تاريخ نامەگەيش ۱۸ مايس ۱۹۴۶ بوى، وەو مەعنا ک نزيكەى ۶۴ سال وەرجەنيسە. بيگومان لەو نامەئەوودەرکەفيگ ک (جەنرال مستەفا بارزانی) وەك فەرماندەى گشت ھيزەيل بارزان، ئاگادار (جەنەرال حەمەرەشيد خان) کردەسەوہك فەرماندەى ھيزەيل بۆکان و دەروەرى بويەلەقەيرىگ رويداگ، چوينكەپەيوەندى داشتگەوونەرك فەرماندەيى ھەردوگلا ك ئەوەيش لەدو خال جەمەو کردگە، يەكەميان : تايبەت بويەوہكاروبار بنەمالەى (ئيلخانيزادە) و جویر وەفايگ بارزانی ئەرا ھووز و بنەمالەيل کورد و لەناونيانيش ئەو بنەمالەبويەك فەرماندەى ھيزەيل بۆکان لەل ئاگادەرەو کردگەك چارەسەر كيشەى بنەمالەى (ئيلخانيزادە) كرياگە. تەنانەت شمارەيگ لەگەورايەيل ئەو بنەمالەلەلاى خوەى ھيشتگەسەوہو حورمەتيان گرتگەتا ئەو وختەك وەديدار پيشەوا (قازى محەمەد) سەرۆك كۆمار كوردستان شاد بوون.

دويميانيش : تايبەت بويەوہھووز (زرزا) وئەوہك داوا لەفەرماندەى ھيزەيل بۆکان

و دەروەرى کردگەك ئەگەر ئەندامەيل ئەو ھووزنەرا بەشداريکردن لەكۆمار و مقەيەتيکردن دەسكەفتەيلى پەيوەندى وەكۆمارەوہکردن ياخزمەت خوەيان وئەنجام برەستن، يەيش وەو مەعنا ك ھەووجەنەيرىگ ھووزيگ بيايگ ئەرا خزمەت كۆمار، وەلى لەدو ناوايى وەك (ئايچى و وشتەپەن) نيشتەجى بوون و بچن وەرەو مەرزەيل كۆمار و مقەيەتتى لەلى بکەن.

مستەفا بارزانی وەل ئەوہيشا وەفا و دلسووزى داشتگەئەرا خوە پيشەوا (قازى محەمەد) سەرۆك كۆمار ديموکرات كوردستان، ئمجا لەيرا ئەوودەرکەفيگ ك چوين دويەگەسەرکردەو فەرماندەو پيشمەرگەو ھاوولاتيەيل کورد لەيوا وەگەورايى تەماشاي گەورايەيل کردنە، لەوختيگ ئمروو كەسەيلىگ وەبى ئەھەميەتەوئەماشايان کەن، بيگومان ئيمەى کورديش وەدريژايى سالەيل فريگ ئوميد و ئارەزوومان ئەوہبويەك رووژيگ بيايگ و کورد دەسلالت و سەرۆكيگ داشتووك، تا ئەوہبوى گشت ھەول و خەباتمان لەوہر خاتر ئى جوورەرووژيگ

بوى ، ك دويای ئەوہك ئەرا ۱۸ سالەئيمەى كورد لەبەشيبگ خاكەگەمان خاوەن حكوومەت و خوە وەرپەويبردنيگ كوردبيم ك (حكوومەت ھەريم كوردستان)و ئەرا پەنج ساليشەخاوەن سەرۆك ھەريم كوردستانيم ك ريزدار (مەسعود بارزانی)ە، وەلى وەداخەوہكەسەيلىگ ھەن وەلايانەوہگرينگ ياموھم نيەو ھەميشەردەخنەلەليان گرن و ھەر تەوان كيشەدروس بکەن ئەرا سەرکردايەتتى. ئمجا ئايا ئەراچەپرسيار لەوہنيەكەيم ك تا دويەكەگشت ھەول و خەبات و قوربانينەيلمان لەوہر خاتر ئى جوورەرووژيگ نەويە؟ با ئيمەتەماشاي دلسووزى و سادەيى ئەو سەرکردەى ھەميشەزينگەبکەيم ك چوين وەسادەيبەوونامەنەرا (جەنرال حەمەرەشيد خان بانە) نويساو ھەر وەختيگ بارزانی نەمر نامەيگ بنويسياگ ئەرا ھەر کاروودەس يا فەرماندەيگ يا ھەر پيشمەرگەيگ ھەميشەناو وەرانوودرگەى خستەسەنوای ناو خوەى، لەوہر ئەوہەر تاريقکردنيگ ئەرا ئەو سەرکردەى ھەميشەزنگەگەورايەنەرا ئيمە.

و داواكارى ھەقەيليان بارنەناو باووت دانيشتن و گفتوگووگەو لاينە وەرانووريش لە جياى ئەوہك وەنيەوگ و نيەكريکريگ جواو داواكارايەيل کورد بيەنەوئەرا ئەو مەبەسەزووان چەك و ھەرشەھاوردنەسەكار و خوەيان لە ھەق شاردينەسەوہ. کورد ھەر لەزويەوہھەقى خورياگە و دەولەتپگ نەويەوہپاسى پشتگيرى کورد وە پى پەسەن بووگ و دەولەتەيل ھاوسايش وەردەوام دەس داشتەلەدژايەتيکردن ئاشكرايگ وەل کوردا، ئەرا نەوونەگشت خاكەگەى دابەش کردنە و مللەت کورديش تەرف و توين کردنەو تواسنەھەر لە ژير چەبووك خوەيان بووگ، وەى جووريشەئامانچەيل خوەيان ھاوردنەسەدى، گومان لەوەيش نيەك دەولەتەيل گەوراھيزيش نەيشتنەدەولەت کورد دروس بووگ و تەرەفيگ بوينەلەشكەست کورد و لەوہر بەرزەوہندى گەوراي خوەيان مللەتەيل تر لە دەس و پا خستنەو لاينەنگير داگيرکەر و زولمکەرەيل بوينە. وەى جوورەدى کورد وەل ئەو ھەمگەخاسى و مەردايەتتى و خەباتەھەقى خورياگە و زولم و ستەم فريگ وەدەس داگيرکەر و ناحەزەيلەوہ ديبە، وەلى خوەشەختانەلەشوون رميان رژيم بەعس کورد کەفتەبارووہزيگ تر و خەريکەگام زياتر ئەپگ وەرەو بەختەوہرى و خوەشگوزرانى ، ک بيگومان يەيش وە ھەول و تەقلاى سەرکردەيل و روولەيلى.

بى ولات ، وەردەوام بانگەواز ئاشتى کردگە، وەل ئەوہيشا ھەميشەلە دوشمن ھاتگەسەدەس و قوربانى فرەيگيش داگەلە مال و حال ئەرا وە دەسھاوردن حوكميگ سەرودخوەيى ك مللەت کورد بتويەنيگ لە ژير سايبەى ئازادى و ديموکراسى و سەرودخوەيى ھەناسەى خوەشى ھەلزيگ، ك بيگومان گشت ئەيانەيش نيشانەى مەردايەتتى کوردە و تاريخ پاکيگەلەلاپەرەى بيگەرد نەتەوہى کورد.

ئيمەى ئادەمیزاد کورد بايەسەشانازى وەكوردبوين خوەمان بکەيم و بايەسەئەوہلەوہرچەو بگريم ك ھەلوئىست کورد لە ھەر شوونيگ مايەى فەخر و شانازيەنەرامان. کورد ئەو مللەتەسەك ناحەزەيل و شۆفينيەيل ھەميشەگومان لەلى کردنەلەوہر ئەوہك پاك و خاوەن متمانەبويە و خوەشى لەدروودەلەسەناتگە و حەز لە ژيان پەر لەكەرامەت و سەرپەرزانەکردگە و لە ھەمان وەخت ئازا و چەونەترسپش بويە و لە گشت وەختيگ مەردايەتتى و نازايەتتى خوەى نيشانداگەلە روى وەروى بوينەوہى ئەوانەگ سل لە كوشتن و برين روولەيلمان نەکردنە و ئەرا ھەق خوەيان خەبات خوينواى کردنە، يەيش مەعناى ئەوہنيەك کورد حەز کردگەخوين برشپيەيگ، نەخەير کورد گشت وەختيگ زووان گفتوگوو ھاوردگەسەكار ، وەلى دوشمنەيلى ھەميشەزووان چەك رەوا بويەلەلايان و مەترسى ئەوہداشتنەك کورد لە زووان گفتوگوو شەرمەزاريان بکەى

۱۵ دز و یهك شایهت

سه ره بته ست جه مال

فره کهس ههس لهی دونیای درینده شته له خویانا گشت کهسیگ و هپیان خه له تیه یگ له قسه و رهفتاریان، وهلی غافلن له وهک فره کهس له نهوان زیره کتر و دانتر و فامیده ترن، جوانی و کهسایه تی و متمانهی نادمیزاد نه وهسه ک زوان راسگوویانه باریگه کار و مهرز راسیهیل نه شکنیگ و دگان وهراسیا بنه یگ، وهتایهت نه گهر هات و تویشی بویه تویش کاره سات و رویداگیگ له ژپانی ک بایه سه وه زوان راسی و دگانناین و دهغه له تهیلی چاره سه ر نهرا خوی بونینگه وهتا قورتاری بووگ له و سزا ک چه سپیه یگه بانئ.

ههر لهی باوته و هرووژ یگ له رووژان له هه لوپستیگ پر له خه نستن ۱۵ دز روی کردنه شوونینگ و خارته ههرچی چشتیه کردن و ههرچی کهفته وهر دهسیان تالانی کردن و بردنه له بازار فرووشتنه ی، بیگومان نه و دزه یله شه ۱۱ له لیان خه لک هه مان شوون بوین و چواریان له شوونینگ تره وهاتوین نهرا نه وهک نه گهر هات و کهفته نه ده شت بویش نیمه نه ویمنه و کهسه یل تر بوینه، دی وهو جووره ههر چه وهری نه وه کریا دزه یل بکهفته ده شت و هه قه یلیان بایگه وه، رووژ هات و رووژ چی ههرچی مینه ی دزه یل کریا هویچ نه انجامیگ نه یاشت و ههرچی هه والپرسی کریا کهس نه زانست کی نه و کاره کردگه، چوینکه له و وه خته نه وانه ک دزه یگه کردوین شوونگه چوول بو یگ له مه ردم و نه وانیش بی ره مانه و بی به زه یانه دس خوه یان وه شانوین، وهلی کار گهن نیه شار یگه وه و خودایش نه گهر بتوایگ هه ق کهسیگ گوم نه وگ له خوهی ناسانتر نیه و نه گهر بتوایگ روی کهسیگ سیه بووگ گورز خوهی لهلی وه شنیک و که یگه ی پهن له ناو مه ردم، دو یای نزیکه ی ههفت هه یشت مانگیگ دزه یل له بان دابه شکردن پویل دز یکردن له ناو خوه یان که نه ی مرافه و تیه نه هه نکل یه کتریا و ههرچی تیه یگه دمه یانا و یه کتر نویش و کارمیل ژیر وه ژیر خوه یان گشتی ناشکرا کهن و باس نه و هه مگه دزه یله کهن ک و مه ی که وه نه انجامیان دانه، لهی مرافه و دمه هالی شه کابرایگ له خوداترس گووش له لیان گریگ و نه وانیش نیه زانن ئی

کابرا کول له لیان گردگه، چوینکه کابرا که فیکه گومانه وه له لیان و دی زانیگ نه یانه نه و دزه یله نه ک مه ردم له شوونیان گهردیگ و هه ق مه ردم خواردنه. کابرای کولگر وهختیگ وهته وای رهسیگه وه له وهک ئی دزه یله ههر نه وانن ک له شوونیان گهردن و مال مه ردم تالان

کردنه و بردنه، یه کسه ر جووگ نهرا لای پیاویگ فامیده و خاوهن ماریفهت له وانه ک مالی تالان کریاس و نویشیگه پی: فلانکهس من سه د له سه د زانم کی ماله یلدان تالان کرد، بهس مه ردم خودا به ناوم نه وهید و نه و دزه یله نه رادان کردمه سه دی و نیویش بچن شکاتیان بکن، وهی جووره چه ن

کهسیگ له دزه یل ده سگر کریه ن و بریه ن نهرا دادگا و یه که یه که ۴ له لیان گریه یگ وهلی دگان وه دز یکردن خوه یانا نهان و حاکمیش داوای ئسیات له لیان کرد، دی کهسیش نهوی شایه تی نه راریان به یگ و قورتاریان بووگ و بویش بوختان بویه، دو یاجار حاکم مکور بوی له بان نه وهک نه گهر بایگ و شایهت بیتاوانی خوه یان

ئسیات نه کهن بیگومان ماوهی زندانیکردن نه راریان بریگه وه، دزه یلیش ناچار بوین و کلکردنه شوون کابرایگ شایه تی نه راریان به یگ ک نهوان نه و دزه یله کردنه، کابرایش ههر یه کسه ر هاته وه ردم حاکم ده سکرده قسه سه خواردن وه بی نه وهک کهسیگ له لی بپرسیگ، حاکمه گیش یه کسه ر وته پی ئیسه ره سیمه نه نجام و زانستم ک جه نابد

سه روک ئی دزه یلیده و شه ریکید وه لیانا، ئی چوارده دزه وهل تنا ۱۵ دزین و تنیش ته نیا کهسیگ ک شایه تی ناهه ق داید وه بی نه وهک من له لید پرسیاریگ بکه م. به لی پانزه دز و یه ک شایه ته گه، خود خوه یان له وه ردم حاکم ئسیات دزی خوه یان کردن وه بی نه وهک بکهفته ژیر پرس پرسکاری حاکمه وه.

زه حمه ته دهس له ژن نه لگریم

جه مال جه مان به خش

گرینگ یاموه میگ له ناو دهسلات گشتی داشتووگ و بتویه نیگ خوهی چی وه چی که هه وه چه ی خوهی بووگ. وهلی نیه زانیم له وهر چه فره کهس دز سه رکه فتن ژنن له ژپان و توان هه می شه به رگ ژیردهس پیاگ بوون و ههر له و قابله بمینه وه نهرا خزمهت پیاو یا خزمهت وه مال و منال و بهس؟ (فیکتور هۆگۆ) نویشیگ: (پیاگ چراخیگ ها دهسیه و ناوی وژدانه و ژنیش نه ساره یگ دیریگ ناوی نومیده)، مه معنای نه وهسه پیاگ بایه سه خاوهن وژدان بووگ نهرا نه وهک ژنیش بتویه نیگ بره سیگه نارم زوو خوهی و له کاروان نه مینیگه چی، چوینکه پهنیدیگ نه مریکی ههس نویشیگ (ژن نیمه ی پیاویگ وه هیزه) و ژنیش ههر له و مهیدانه وه توایگ هویرو پای خوهی بچه سپنیگ و بایگه ناو باخچه ی نارم زوو هیلی و بوو نازادی و سه رکه فتن هه لژیگ .

له باوهت دس نه لگرتن له ژن، ئی کاره هویچ ریگه یگ نه بریگ و زه حمه ته پیاو بتویه نیگ له ژپان خوهی بتووریه یگ و ریگه نه یه یگ ژن ژپان خوهی وه خوهی بوینیک، ئمجا ههر له ی باوته وه نویش رووژ یگ له رووژان چه زرت (عیسا) سلام خودا له لی چه ی که فیکه شه یان و چوار ولاغ بار کردگه و خه ریک ریکردنه، عیسا پرس یگ له شه یان نه یانه چه س وه پید شه یان؟ نه ویش جوای ده یگ و نویشیگ: چشت و مشتو توام بفروشمه یان، عیسا نویشیگ: بار یه کمد چه س؟ نویشیگ داوانیسیه، نویشیگ کی له لید سین یگه ی؟ نویشیگ پاشایه یل و سولتانه یل. نویشیگ نه ی دویمیان؟ نویشیگ: سا کامیه، نویشیگ نه ی نه یه کی له لید سین یگه ی؟ نویشیگ زانایه یل. چه زرت عیسا نویشیگه شه یان نه ی بار سیمد چه س؟ نویشیگ: پاچقوله داین و کلاو له سه رناینه، نویشیگ نه ی نه یه کی سین یگه ی؟ نه ویش نویشیگ: بازگانه یل. عیسا نویشیگه شه یان نه ی بار جوارد چه س؟ نه ویش نویشیگ بوختان و پیلانه، نویشیگ: نه ی خاس کی نه یانه له لید سین یگ؟ نه ویش نویشیگ: ژن، ژن. عیسا ییش نویشیگ نه یه له گشتیان به لاتره، وهلی نیه تو به نیم دهس له ژن نه لگریم. به لی ژن ههر چه نی بوختان و پیلانیشت داشتووگ، وهلی راسیگ ههس ک نه ویش نه وهسه ژن ههر دهسه گول گشت کوومه لگا و بنه رت خیزانه و له هه مان وهخت فه رمانه وای دله.

جویر نه وهک گشتان زانیم، ژن نیمه ی کوومه له و سه رچاوه ی خوهی و ژپانمانه، چوینکه ژن ژپانه و وه بی ژن ژپانیشت مه حاله، ئمجا بایه سه گشتان ئی چشته بزانیم و حاشا نه کهیم له راسی. وهلی کهسه یلیگ هه ن هه می شه بان زووان و بن زووانیان گوزارش یا ته عبیر نارم زایه تیه له ژن کهن و هویچ وهختیگ ناماده نین ئی به شه وه ته و او کهر به شه گه ی تر بناسن، یا توان ههر وه کزی له وهر چه و نهوان ژپان بوونه سه ر، یه ییش بیگومان نیشانه ی پیاگسالاریه و تام ورهنگ دو یاکه فتن و ناهوشیاری ها بیه وه، وهتایهت ک سه ردم ئیسه ی پر له چالاکیه یل ژن له گشت مهیدانیگه وه ک شان وه شان پیاو نه رگ خوه یان چی وه چی کهن و ئمروو هویچ دام وده زگایگ نیه ک ژن له تی کار نه که یگ، ته نانته له ده زگایه یل پو لیس و شوونه یل هه سیاریش و جوود ژن ناشکراس.

ئمروو ژن له گشت دونیا هویر و رای خوهی دیریگ و ئومید نه وه دیریگ له گشت پایه یل ژپان به شدار بووگ و شوون

بچنه پیری جایه لهیل تا بانه پیریدانه و

سالار نهرکه وازی

ئارەزوویان ئەوەسە بتویەنن هەل و دەرفەتیگ ئەرایان هەلکەفیگ و خودیان نیشان بیەن و ئسپات و جووود خوەیان بکەن و ئامادەن خزمەت وەکوومەلگا و ئنسانیت بکەن، وەل یا بزانییم کی تۆینیگ گرینیگی یا ئەهەمیەت بەیگەچین جایەل جوانەیل و کی کیشەو گرفت و داواکاریەیل جایەل گرینگەمل و چارەسەر خاس و گونجیاگ ئەرایان دوینیگەو؟ ئایا ئەرک ج لایەنیگەدەردو مەینتەتی ئی چین دوپارووژەبەرسنیگ و لەدەنگ نیگەرانی و هاواریان بایگەخەوەر؟ ئیمەراسەهەمیشەخەم جایەلهیل خوہیم و باس لەدەرفەت کەیم

ئیمە گشتان ئەو راسیەزانییم ک جایەل جوانەیل نەوہی دوپا رووژ و دریزەدەر ژیانن لە ئاینده و دونیایش جویر کاروانسەرا چینینگ رەسنیگ و چینینگ خەیکە کنار، بیگومان رەورەوہی ژیانیش وە جووورە بویەو هەر وەردەوامە لە گوزەرکردن رووژگار. ئمروو جایەل جوانەیل زیاتر هەوہجە وەپیان کرپەییگ و زیاتر تویەنن پیشکەفتن و سەرکەفتن وەدەس بارن وە مەرگیگ هەوہجەیلیان دابین بکریەییگ و جواو داواکارەیلیان بیریەییگەوہو پشگتووش نەخریەن، چوینکە یوزە و توانایان فرەترە و ئومید و

لەبان پای خوہی بوسیەییگ و پشت وەخوہی بووسییگ. خواست جایەل ئەوہسەسەختی ژیان لەوہردەمی ئاسانەو بکریەییگ و کەش گونجیاگ و ئارامیگ ئەرای دابین بکریەییگ و دەرفەت کاریش ئەرای پەیا بووگ و خوہی بووگەدروسکەر چارەنویس خوہی، وەتایبەت جایەلهیل خوەندکار لەشوون تەواوکردنیاں دلخوہش بوون وەئەوہک لەدام و دەزگایگ دامەزریەن و، وەزیفەییگ بکەفیگەدەسیان تا بتویەنن پشت وەدراوەت خوہیان بووسن و ژیان هاوسەری وەئاسانی ئەنجام بیەن و ئەکەفتەژیر مەنت خیزانەیلیانەوہ، چوینکەفرەییگ لەباوگ و دایگەیل مەنت ئەوہنەوہکەنەبانیان ک وەپوێل ئەیان ژن ئەرای خوازینەو کردنەسە ی خاوەن ژن وەمال. وەل ئەوہیشا دەور دایگ و باوگ لە هانداین جایەلهیلیان فرەخواست و موہمە، بایەسەزەنگ تەمەل ئەرایان نەبەنەل و هاندەریان بوون لەگامانیان و سەرکەفتنیاں لەگشت مەیدانیگەوہ. وەهەر حال ئەرک جایەل ئەوہسەسەوہل و تەقلای خوہی باریگەکار ئەرا ئەنجامداین خواستەیلی و ئەرک جکوومەت و دەسلاتیئش ئەوہسەدریغی ئەکەن لەخزمەتکردن جایەل جوانەیل و ئەرک رەسانن یا ئەلامیش ئەوہسەناو جایەل گوم ئەکەن و ئەرک خیزانیئش ئەوہسەئایندە ی روولەیلیان رووشاوەبکەن و هەول سەرکەفتنیاں بیەن.

ئەرایان و ئومیدەواریم بوونەنموونە ی راسەقتینەییگ لەگشت مەیدانەیل ژیانەوہ، وەل وەل ئەوہیشا بایەسەنەوانیش زیاتر لەخەمخوہریلیان هویرەو بکەن و زیاتر گرینیگی یا ئەهەمیەت بیەنەدوپارووژ خوہیان و هەول و تەقلای خوہیان بکەنکار لەوەر وەدیکردن رووژ رووشنايگ و چەوہری ئەوہنەکەن وەبی هەول و شەکەتی بچنەپای حازری و گشت چشتیگ نامادەکریاگ بووگ ئەرایان.

لایەن وەرپرس و دەسلات جکوومەت چەنیگ لەخەم جایەلهیل بوون، خود جایەل ئەوہنەزیاتر بایەسەبتویەنن خوہیان برسەن و بچنەپیری جەوویەلەوہ، لەهەمان وەخت ئەرک یا واجب دەزگایەیل رەسانن یا ئەلامیشەک کیشەو گرفت جایەلهیل بکەنەوەرچەو، بایەسەلەکەنەلەیل رەسانتەوخواست و هەوہجەیل جایەل بکریەییگەروی و، وەل ئەوہیشا بەرنامە ی تاییبەت وەجایەلهیل بووگ ک وەردەوام ئی چینەبکەنەسەر و کەم و کورپەیلیان بنبر بکریەییگ لەلایەن جکوومەتەوہو دەزگایگ تاییبەت وەپیان دامەزریەییگ ئەرا چارەسەر هەر گرفتییگ وەگورە ی توانا. ئمروو جایەل هەوہجەوہنیات و جووود خوہی دیریگ و هەوہجەوہوہدیریگ رینمایی بکریەییگ و ریکەییگ نیشانی بکریەییگ تا بتویەنیگ

ئەمجا جویر ئەوہک ئشارەت وەپی کردیم، دلەراوکی بەشیگە لە سروشت یا تەبیەت ئادەمیزاد، وەل وەختیگ دلەراوکی لە رادە ی ئاسایی خوہی زیاتر بووگ، ئەوہ بیگومان بووگە گرفت و هەوہجەوہ چارەسەر دیریگ، وەل ئەگەر هات و ئادەمیزاد تویش دلەراوکی بوی دی مەعنای ئەوہ نیە ک کووتایی ژیانە و هەر خود کەسەگە تویەنیگ وە هەول و تەقلای خوہی زال بووگە بان ئەو دلەراوکیە، چوینکە کەسیگ نیە لە ژیان روی وە روی بەرز و نزمی و کیشە و گرفت نەوہگەوہو ژیان هوپج کەسیگ گولپەخش نەکریاگە و تا سەر، لەوەر ئەوہ ناخوہشی و ئازار و دەردەسەری بەشیگە لە سروشت ئنسانیت و جویر سایەکیەگە ی خوہیەو لەل جیاوہ نیەوگ، یەیش مەعنای ئەوہسەک هەوہ جەییگ ژیانەو ئەگەر ناخوہشی نەویاتاگ ئەوہکەس تام خوہشی نەزانست. مەعنای ئەوہسە کەفتن و هەلسیان کاریگ ئاساییە، وەل بایەسە ئیمە وەردەوام تەماشای گوزەشتان بکەیم و پەشینی ئایندە ی سەبکەیم و ئومیدوار بویمن وەئەوہک گشت ناخوہشیگ خوہشیگ ها شوونی.

و جەنگ و کارەسات فرەگیئش یەقە ی ئنسانیت گردگە، بیگومان تا ژیان و گوزران سەختەرەو بووگ ئەوہنەیش دلەراوکی ئادەمیزاد زیاتەرەو بووگ.

۲- جوور کەسایەتی: ئەو کەسەیلە ک وە بوپچگترین چشت تویش دلەراوکی بوون و هەر لە متالیەوہ پەشینی چشت خراو کردنەو کەسیگ رەشبین یا مۆتەشائم و گووشەگیر و دویر گردگ بوینە، ئەوہ لە کەسەیل تر فرەتر و گورجتر تویش دلەراوکی بوون.

۴- شیویان شیرازە ی خیزان و جەنگ و ناخوہشی و کارەسات: کەسەیلگ لە ئەنجام ئەوہک لە ناو خیزانیگ شیویاگ و پر لە کیشە و گرفت گەورابوینە و لە وەخت منالی لە سووز و خوہشەویسی دایگ و باوگیان ببەش بوینە یا هس وە دننایی و ئارامی نەکردنە، هەر لەوەر ئەوہیش لە گەورایی زیاتر لە کەسەیل تر تویش دلەراوکی بوون و نالن وە دەسیەوہ، بیجگە ئەوہیش هەر ولاتیگ جەنگ و کارەسات لەتی بووگ و ئاسایش لەتی بەرقەرار نەوگ، ئەوہ ئەگەر فرەییگ هەس ک مەردم ئەو ولاتە زیاتر لە ولاتەیل تر تویش دلەراوکی بوون.

نەخش گرینیگ یا موہمیگ دیرن لەکەم وزیایکردن دلەراوکی وەک:-

۱- قوناغەیل جیوازکردن: دلەراوکی لە قوناغ جیوازکرن وەو مەعنا لە شوونیکەوہ ئەرا شوونیک تر یا لە سەردەمیگەوہ ئەرا سەردەمیگ تر زیاتەرەو بووگ، ئەرا نموونە: وەختیگ منال ئەرا یەکمجار چووگە خوہندگا یا مەدرسە، یا لە قوناغ سەرتاییەوہ چووگە قوناغ ناوہندی (مەوہستە)، ئەوہ ترس و دلەراوکی زیاتر بووگ، یا وەختیگ لە قوناغ هەرزە کاریەوہ چووگە قوناغ جایەل ئەوہ رادە ی دلەراوکی زیاتر بووگ، ک یەیش وە پەلی یەکم چووگەوہ ئەرا کەم شارەزایی و نادیری قوناغە تازەگە ک تازەسەوہ لای ئەو کەسە و نیەتویەنیگ پەشینی تەواویگ نیشان بەییگ.

۲- سەختبوین ژیان و فرە بوین داواکاری و هەوہجەیل: وە باوەر فرەییگ لە زاناو رووشنەویرەیل، ئی سەردەم ئیسەمانە سەردەم دلەراوکیە، چوینکە ژیان فرە سەختەو بویە و ئادەمیزاد هەرچی تاو دەییگ وە هوپچا نیەرەسیگ و هەوہجەیل ژیان زەحمەتەو بیجگە ئەوہیش بەدبەختی

سەدە ی دلەراوکیە:

هووکار فرە و چارەسەر

کەم!!

د. کەریم شەریف

زوورم دەروینناسەیل باوەرپان لەیواسە ک سەدە ی ۲۰ و ۲۱ سەدە ی دلەراوکیە، بیگومان یەیش چووگەوہ ئەرا قەیریگ هووکار ک

ناسایش کوومہ لایہ تی و ناسایش نیشتمانی

هاوکار بیناسی

ناسایش کوومہ لایہ تی یه کیگه له مهیدانهیل ناوخوهیی ناسایش نیشتمانی، چوینکه زیاتر بهسیاسه بارووهز ناوخود نیشتمان و ههر له وهر نه وهیش نه هه میهت نی جووره ناسایشیگ گرینگ یاموهمه نهرا کوومه لگا و تاکهیل، چوینکه وه سه به بیه وه جووریگ له نارامی و گونجیان له په یوهندیهیل کوومه لایه تی دروس بووگ.

کی وه پر سه له کیشه ی منال؟

مههمه د پیرۆت

هه لایه ته تاريف و دید جیاواز له بان چه مک یا مه فهم ناسایش کوومه لایه تی ههس ک دهره نجام چه مکیگ گشتگیره، ههر له وهر نه وهیش ههول دهیم له روی زانسته وه رووشنایی بجهیمنه بان نهو باووت نازگ کوومه لگا ک بهسیاسه پیکهاته ی کوومه لگا و سستم سیاسی و فه رمانره واییه وه. به شهیل پیکه اوهر ناسایش کوومه لایه تی تا راده ی دیاری کریاگیگ وهر پرسیاریتی ها له بان شانیان له فه راهه مکردن و دابینکردن ناسایش کوومه لایه تی وه تایبته تاک و خیزان و دامه زریاگیل کوومه لایه تی و ناسایش ک ههر یه کیگ له لیان دهور خوهی دیریگ له دیاریکردن و مقهیه تیکردن په یوهندی کوومه لایه تی و ههر یه کیگ له لیان توپه نیگ بهش گه وریاگی له قویله وکردن چه مک ناسایش کوومه لایه تی داشتووگ، ک بیگومان بایه سه نه وهیش بویشیم ک دابین تایبته مندی کوومه لگا وههر گردهو بوینیگ کوومه لایه تی چووگه وه نهرا نهو نه زهریه و رپر وهیله ک زانایهیل مهیدان کوومه لایه تی جهخت له بان کهن وه تایبته له وجود زووان هاوبهش و بهرزه وندی هاوبهش و ژیان و خاک هاوبهش... هتد، ک نه ویش وه گووره ی دابه شبوین تیؤریهیل یا نه زهریهیل دابین سفهت کوومه لگا، چوینکه یهیش یه کیگ لهو باووته یله ک خوهندگا و دیدگای تاتیبته له بان ههس. یه کیگ تر له مهیدانهیل ناوخوهیی ناسایش نیشتمانی، پیکهاتگه له ناسایش کوومه لایه تی (الامن الاجتماعی)، نهجا مه بهس له ناسایش کوومه لایه تی پیکهاتگه له نارامی له مهیدان په یوهندیهیل کوومه لایه تی ماددی و مهعنهوی له ناوونی چین

هه لایه ته تاريف و دید جیاواز له بان چه مک یا مه فهم ناسایش کوومه لایه تی ههس ک دهره نجام چه مکیگ گشتگیره، ههر له وهر نه وهیش ههول دهیم له روی زانسته وه رووشنایی بجهیمنه بان نهو باووت نازگ کوومه لگا ک بهسیاسه پیکهاته ی کوومه لگا و سستم سیاسی و فه رمانره واییه وه. به شهیل پیکه اوهر ناسایش کوومه لایه تی تا راده ی دیاری کریاگیگ وهر پرسیاریتی ها له بان شانیان له فه راهه مکردن و دابینکردن ناسایش کوومه لایه تی وه تایبته تاک و خیزان و دامه زریاگیل کوومه لایه تی و ناسایش ک ههر یه کیگ له لیان دهور خوهی دیریگ له دیاریکردن و مقهیه تیکردن په یوهندی کوومه لایه تی و ههر یه کیگ له لیان توپه نیگ بهش گه وریاگی له قویله وکردن چه مک ناسایش کوومه لایه تی داشتووگ، ک بیگومان بایه سه نه وهیش بویشیم ک دابین تایبته مندی کوومه لگا وههر گردهو بوینیگ کوومه لایه تی چووگه وه نهرا نهو نه زهریه و رپر وهیله ک زانایهیل مهیدان کوومه لایه تی جهخت له بان کهن وه تایبته له وجود زووان هاوبهش و بهرزه وندی هاوبهش و ژیان و خاک هاوبهش... هتد، ک نه ویش وه گووره ی دابه شبوین تیؤریهیل یا نه زهریهیل دابین سفهت کوومه لگا، چوینکه یهیش یه کیگ لهو باووته یله ک خوهندگا و دیدگای تاتیبته له بان ههس. یه کیگ تر له مهیدانهیل ناوخوهیی ناسایش نیشتمانی، پیکهاتگه له ناسایش کوومه لایه تی (الامن الاجتماعی)، نهجا مه بهس له ناسایش کوومه لایه تی پیکهاتگه له نارامی له مهیدان په یوهندیهیل کوومه لایه تی ماددی و مهعنهوی له ناوونی چین

کی وه پر سه یاره له کیشه ی منال؟ خیزان یا خوهندگا و کوومه لگا؟ بیگومان کیشه ی منال فره جوورن، نهجا جویر نهو هک له سه رتا نشارت وهی کردیم ک دایگ و باوگ له ناو خیزان سه رچه وه ی یکه من نهرا ماریفه تدا دابین گونجیاگیگ وه منال، وهل نه ویشا به عزه جاریگ بوونه سه رچه وه ی دروسکردن کیشه، نهرا نهوونه : قهیریگ له مناله یلمان ههز کهن له دروسکردن رسم، یا مؤسیقا، یا وهرزش، یا ههر وازیگ بووگ ک منال خوهی لهو چشته یله دوینیگه وه، نهجا نه گهر نیمه وهک دایگ و باوگ نهو مناله یله قهیه غه بکهیم و نه یلیم نهو کرده ویهله نه نجام بیهن نهوه کاریگه ری خراویگ لهل کفه یگه وه له بان نهو مناله، مهعنا ی نهو سه خیزان سه رکه فتگ نهو خیزانه سه ک دهره فته ددیگه مناله یلی چالاکی نه نجام بیهن و له نزیکه وه مقهیه تیان بوون، له هه مان وهخت خیزان دوپا که فتگیگ نهو خیزانه سه ک هوپچ زانیا ریگ نه یرن له باووت سروشت منال و قوناغیه یل ژیان و هه وهجه یلیان. بیجگه نه وهیش خوهندگا

ریکەفتنامە ی ۱۱ ی ئادار دەروازە یگ وەرەو فیدرالی کوردستان

کول سوو

له شوون نه نجامداين رژيم
رمياگ به عس پلاننگ له بان
شوورش كوردی له چوارچيوه ی نهو
رككهفتنامه ی جهزایر شوومه ،
ك خوهی ديهوه له مكوربوین
سهركردایهتی كورد له بان جی
وهجیکردن رككهفتنامه ی ئادار
وهك سهركهفتنیگ نهرايان ،
نهوه بوی نهو مهسه له ك رژيم
ناوبرياگ مامله وهتیا كرد
ك ههرحهنی نهو رككهفتنامه
سهرنهكهفت له وهخت خوهی وهل
حكومهت عیراقیهوه،

وهلی هایم لهو باوهردك ئاشكراکردن نهو رككهفتنامه له
وهخت خوهی و نهو ماوه ك نهرا جی وهجیکردنی دیاریکریا
زیاتر لهقانجازیگ داشت نهرا مللهت كورد و لهوانهیش نهوه بوی
ك مللهت عیراق و مللهتهیل هاوسا و لایهنهیل فرهیگ رهسپنهوه

له مستهلج خودمختاری یا حوکم زاتی ك تایبتهت بوی وه مللهت
كورد و ههقهیلی لهو سهردمه، یهپیش له وهختیگ ك وهرحه
رككهفتنامه ی ۱۱ ئادار نهو مستهلجه بهس بوی نهرا نهوهك
تهنیا ناوی باریگ ك جویر تاوانیاریگ دانریا و دوياخیش
دادگایی کریا و سزای لاشهیی دریا.

وهلی شوڤینییهیل دهیشت مهرزهییل عیراق نهوهبوی ك ئی مستهلج
خودمختاریهرخیانوه بردیاگ وهك ئیسهی مستهلج فیدرالی
نمرووهك ترس فرهیگ خستگهسهدل مهردمهیل دهیشت مهرز
عیراقهوه. وهل نهوهیشا دویم نهف نهو رككهفتنامه ی ۱۱
ئاداره و دهسنیشانکردن خودمختاری ك ههرحهنی جی وهجی
نهکریا وهکردهوه، ریگهتهرا كورد خوهشکرد داوا ی فیدرالی
بکهن لهشوون نهوهك زانستن ك داوا ی خودمختاری لهوهخت
خوهی نهرا قوناغیگ سیاسی گونچهیگ له تاریخ عیراق نهك
نهرا قوناغهییل تر له تاریخ دهولهت عیراق ك بیگومان نهو
مستهلج خودمختاریهوهل خواست و داواکارییهیل ئیسهی كوردا
نیهگونچهیگ له چوارچیوهی تازهگهری و گویریان سهردما له
جههان، ههر لهوهر نهوهیش كورد دروشم یا شعار فیدرالی بهرزوه
كرد جویر شیوازیگ ههمیشهیی نهرا حوکم له عیراق ك نهك وه
تهنیا نهرا كورد، بهلكوو نهرا سهرانسهر عیراق. نهجا نیمهتهگه
بایگ و هویرهو بکهیم لهیهکیگ لهو رككهفتنامه ییل كوردهوهل
دهولهت عیراق، بایهسهجهخت لهبان دهرسیگ گرینگ یاموهم
تاریخی بکهیم، ك نهویش نهوهسهكورد بایهسهوه جددیهوههچنهناو
رككهفتنامه ییلهوه، خاس بزائن لهو وهختهك رییکهفتنامه ی ۱۱
ئادار ئمزا کریا دهرنه نجامهگه رهسپگهكووراو چوین جی وهجی
نهکریا و كهفتهوهر پلان و خیانهتکاری. چوینكه حكومهتهیل
عیراق دویر له باوهر و نیمانهوهنهو رككهفتنامه ییلهوهل
كوردا ئمزا كهن و لهدهروازهی فهن وهیل و تهكتیکهوهیا نهرا
نهوهسهتهنیا وهخت وهپی بووهنهسهر و ههر ههلیگ نهرايان
ههلهكفت له قهولهیل خوهیان پهشیمانوه بوون، چوینكهنی
جوورهكومهتهیلیگ بیجگهویرانکاری و بهدبهختی و كاولکاری
هوچ تر نیهتوان نهرا كورد و مللهت كوردستان. نهجا لهی
باوتهوهبایهسهكورد وهجددی ههول بیهیگ و ئی جاردهتویهنیگ
کارهیل خوهی وهتواوی نه نجام بهیگ و جویر رككهفتنامه گه
۱۱ ئادار وهپیمان نهکریه یگ.

قہلہم پاکہیل سہربازہیل راسین

وسام رحمن

کوت ئو چشته ک نویسیہیگ چاپہو
نیہکریہیگ وه کوت ئو چشتیسه ک چاپہو
کریہیگ نیہخوہنریہیگ وه کوت ئو چشتیسه ک
خوہنریہیگ نیہفامیہیگ و کوت ئو چشتیسه
ک فامیہیگ وه غہلہت فامیہیگ ئہیہ راسیگہ
ک له ناوچہگہ وجود دیریگ و عراق نمونہیگہ
ک تویہنیم بویشیم زیاترین نازادی له ولاتہیل
ناوچہگہ دیریگ ودهجووریگ دہسلات قسیہکردن
جوور چہک سیاسی و کومہلایہتیگہ.

ناشکراس ک عراق ئمروو له دہسلات دکتاتوری
ئہرا دہسلات دیموکراتی ئالشتہو بویہ و بویہ
ولاتیگ له نازادی راگیانندن و رووژنامہنویسی
ریز و ئحترام گریگ و ملی ئہی نازادیہ ودرچلہ
ودخت گونجیاگ خوہی بویہ ودهجووریگ هاوولاتی
عیراقی ودیہکجار پاناریگہی تازہیگ ک ئہرای
نامادہ نہکریاگہ و نیہتویہنیگ و ئہو تواناییہ
نہیریگ ک ئہی جوور ئاست یا مستوی هویریگ
وہپہلہ قہبول بکہیگ . مللہت عراق لهی ودرختہ
تہقالا کھیگ ئہرا تیرہو کردن خوہی و لاوردنکشت
زؤلہیلیگ له دہسلات دکتاتوری ودرین ودری
مہنگہ و بییش کھفتن جوور ولاتہیل بیگانہ و
ئہرا سہرخستن ئہی نامانجہیلہ وودخت ہہودجہ
دیریگ . نیمہ تویہنیم له حالہت تہندرؤستی
روشہنہویری و راگیانندی ئہی ودرختمانہ سود
وہر بگریم تا هاوولاتی عراقی بتوہنیگ ہہرچہ
زویتر هویریل خوہی گردہو بکہیگ و له بوشایی
یا ہہراغ هویری دویری بگریگ و بتویہنیگ
ریگہی کومہلگایگ ئہرا خوہی دامہزنیگ ک پر
له نازادی و حقوق قانونیہ وہ گشت زہنجریہیل
دویاکہفتنیگ لہدریژہی سالیہیل لہملی بویہ
بوریگ وہ گام ہہلگریگ ودرہو ودراسی فامستن
باوہتہیل و پیا کردن ریگہی راس خوہی .

لہیراسہ ک ئہوانہیگ قہلہمہیل پاکییگ دیرن
و نویسہرہیل و رووشہنہویریہیل و میدیاکارہیل
شہرہفدار تویہنن ریگہی راس نیشان هاوولاتی
عیراقی بیہن و دہسمیہت بیہن ئہرا سہرکہفتن
نامانجہیل هاوولاتی عراقی. رووژنامہنویسی و
راگیانندن دہسلات چوارم له ولاتہ و ئہی ناوہ
ک ئہرای ہہلوژیاسی راسہ و هاوولاتی تویہنیگ
لہریگہی ئہی دہسلاتہ ودراسی وہل دیموکراتی
ناشناوہ بوود وہ تویہنیگ ئہو دویاکہفتن و
نہفامیہ ک ودرختہ سیاسیہتہیل دہسلات ودرین
تویشی ہانگہ وہل ئایہندہیگ پیشکہفتگ و رووشن
ئالشتہو بکہیگ.

کی ئویشیگ دہسلات

چوارمیش ہہس؟

خەزە لە لای

ک ئہندامہیل پەرلہمان ئہی نازادیہ دیرن تا دیدگا و رای و باوہر
خوہیان له باوہت بارووزع ولات و فانوونہیلیگ دہرکریہن ناشکرا کھن
و هوپج کھس ئہی حہقہ نہیریگ ک ل دہیدگای پەرلہمانتاریگتر
رہخنہ بگریگ ودرگشت ئہندامہیل پەرلہمان حہسانہی پەرلہمانی
دیرن و تہنیا له ریگہی سہرؤکاپہتی پەرلہمانہ ک تویہنن نوای
قسیہیلیان بگرن ئہوہیش ئہگہر ئہو قسیہیلہ له دژ قانون بوون...
ئہی حہسانہسہک گشت ودریہسہیل له ودرہم پەرلہمانتاریہیل
لاوہیگ و تویہنیگ بی هوپج ترسیگ کار بکہیگ و ئہرک یا واچب
خوہی جیوہجی بکہیگ، چونکہ دیریگ له باوہت دہسلاتہیل ولات
قسیہ کھیم بایہد ئشارہتیگیش بکہیمنہ دہسلات سنییم ولات،
دہسلات قہزایی ک فیشترین نازادی و بیالیہنی و دادوہری و پاک
دیریگ، دہسلات قہزایی له بریار یا قہرارہیل خوہی پاک و بیالیہن
و دادوہرہو هوپج دہسلات ترہکیگ ئہی حہقہ نہیریگ ک لہبریار یا
قہرارہیلی دہخالہت بکہیگ.

له شوون لہیہکەوہداین حقوق و بہرژوہندیہیل ۲ دہسلات ولات
دوینپن ک دہسلات چوارم زولم فرہیگ کریاسہیپی و هوپج
دہسلاتیگ نہیریگ وہل له کووتاییہو له شوون زامن کردن گشت
حقوق ۲ دہسلات ولات بایہد کھمیگ له حقوق دہسلات چوارم زامن
بکہریہیگ تا راگیانندن بتویہنیگ وہ ئہمانہتداری و نازادی نامہو
دہنگہیل ولات بہرسنیگہ کوومہلگا بی ئہوہگ زہخت یا فشاریگ له
دزی وجود داشتوود.

رووژنامہگیری وہ تاییہت و راگیانندن وہ شیوہی گشتی جوور
دہسلات چوارم له ولاتن و هوپج شہک یا گومانیگ لہتی نیہو له
شوون ہہر یہک له دہسلاتہیل جیوہجی کردن و فانوون دانان و
قہزایی دیاری کریاگہ.

ئہگہر بتویہیم ک ئہی دہسلاتہ نہخش یا دور تہوہری خوہی
جیوہجی بکہیگ بایہد بنہواییگ ئہرای دیاری بکہیم تا
بتویہنیگ کارہیل و نہخش خوہی وہ شیوہی خاسیگ جیوہجی
بکہیگ، ہہمیش بایہد له گشت ئہندامہیلہ ئہی دہسلاتہ بی
هوپج جیاواییگ چاودیری بکہریہیگ، وہل لهی ودرختہ دوینپن ک
دہسلات سنییم ولات بہرژوہندیہیل و حقوق دیریگ و لہلی چاودیری
بتہویگ کریہیگ وہل دہسلات چوارم له گشت ئہو بہرژوہندیہیلہ
بیہشہو گرنگی فرہیگ نیہدریہیگہ پی، ہہمیش ئہگہر دہسلاتہیل
ترہک لہوانہیش دہسلات جیوہجی کردن له کارہیل خوہی غہلہتیگ
کرد وہ گوورہی فانوون تاییہتیگ و لہ ژیرچاودیری قانونی
دادگایی کریہیگ و هوپج کھس نیہتویہنیگ سزای بیہیگ بیچگہ
له ریگہی فانوونیک تاییہت کریاس تا له کہرامہت ئہی دہسلاتہ
چاودیری بکہریہیگ.

ودرختیگ وہ رووژنامہگیری و راگیانندن ئشارہت کریہیگ ئہی
باوہتہ کھفیگہ هویرمان ک حہق ئہی دہسلاتہسہ ک گشت نازادیگ
بیاشتوود تا بتوہنیگ دیدگای خوہی ناشکرا بکہیگ ہہوچورہگ
دہسلات فانوون دانان ئہی نازادیہ دریاسہپی، وہ جووریگ دوینپن

په لامارهیل سهربازی له سهر ههورامان وه دریژی تاریخ

گول سوو

**زوورم سهرچه وهیل
تاریخی قسه له بان
ئه وه کهن ک داگیرکهرهیل
کوردستان و ملهورهیل
سهردهم جیاجیا چه نه ها
جار په لامار ناوچه ی
ههورامان دانه، وهلی
له لایگه وه نازایه تی
مهردمه گه و پابه ند
بوینیان وه خوه شه ویسی
خاکه گیان و له لایگ
تریشه وه سروشته
خوه شه گه ی ههورامان
له یوا کردگه هه میسه
قه لایگ پولاین بووگ له
رویایان و ههورامیه یلیش
وه سهریه رزی بژیهن،
بیگومان نه یانه ییش چهن
نموونه یگن له له شکر
کیشیه ییل داگیرکهرهیل
ئه را بان ههورامان له
وه خته ییل جیاجیا :-**

1- ته گه لات پلا سهر پاشای ناشووری : ئی پاشا
دویای داگیرکردن ئه رمه نستان کهفته سه ری
وهره و دریاچه ی (وان) و له شکرکیشی
کردگه، دویاخریش (ئه داد نیرای)
و (ناشوور ناسرپال) کوپی وه مه بهس
په لامارداین و داگیرکردن ناوچه ییل ژیردهس
ئه ته وهیل زاگرۆسی له شکرکیشی کردنه،
وهلی سهرکه فتن خاسیگ وه دس ناوردنه و
ته نیا تویه نستنه دس بگرنه بان قهیریگ
له شوونه ییل جه وهلی ههورامان، ئمجا له
شوون له شکر کیشیه گه ی (ئه سه کهندهر
مه قذونی) ییش له سهرته ی سهدی
دویم وهرچه زایین ههورامان کهفته سه
ژیر دهسلات حکومت (ئه رمه نستان
نارتاکسایس) هوه.
2- له شکرکیشیه گه وراگه ی (میر تهیموور
گورگانی- تهیموور له نگ): له سهردهم
حوکمرانی (سلیمان بهگ کوپ میر سه عید
پاشا) ئه وه بوی تهیموور له نگ سال (1396ز)
حوکمرانی ههورامان گرتسه دس ک له
ئه نجام ریکه فتنیگ له ناوئی ههر دوگلا
(میر تهیموور) له ههورامانه وه هاته سه
شاره زوور.
3- له شکرکیشیه گه وراگه ی (مه ئموون بهگ
ئه رده لانی): ک وه فتن وفیت داگیرکهرهیل
په لامار مه لوهن حوکمرانی (میر سه عید)
داگو له شوون سی سال دهورداین ناوچه گه
له ئه نجامییش شکه ست خواردگه.
4- په لاماره گه وراگه ی (خان ئه حمده خان):
ک وه دهسایس عوسمانیه ییل ئه نجامی داگه
ئه را بان مه لوهن حوکمرانی ههورامان و
کهفته وه.

دھۆك دەروازەى ھىكەنى عیراق و كوردستان

گۆل سۆھبەت

دھۆك ئى پارىزگا ھا ومبان و سەرەتای گشت پارىزگایەیل عیراق و بەرزترىین خالیگە لەباکوور نەھەتەنیا لەعیراق بەلکم لەگشت جەھان عەرەبى چوین بەرزترەكەلەحەسەكەو قامشلى لەسووریاو ھەمیش لەسنوور یا مەرزەیل مەغرب ھالەشان جەوہل تارق و ئىسانیا یەیش وەل ئەو گەشت وگوزاریەك پارىزگای دھۆك دىرىدەى ئەو كەش و ھەوا یا مەناخ گونجیاگەلەتى ئەراى پەرسەنەین كەرت گشت وكالین. ودامەزرانن بنەرەتیگ ئەراى فیشتر پىشەسازىەیل. چوین وەدى كردن نەفت وە نىبەت بازرگانى یا تجاریگ لەى ماوہىئاخرەلەو بەشەیلەلەبازارییل سیاسى خوەمانى و ھەرىمى و جەھانى بەرزەوکرد وەخاتر یەك دھۆك پارىزگای سنوورى یا حدوودىیگەلەینەیل خاس و خراویگ و فایدەیل ئابوورى و بازرگانى و رووشنھویری فریەگ دىرى وەخاتر یەك خوەى دەروازە یا قاپى ھىكەنى یا بەرى عیراقەوئەروە تورکیا و دوياچار وەرەو ئوروپا و لەوەرەوەر یەلەبوونەیل فریگ وەتویش زەغت و فشارەیلگ لەھاوسای قایمى تورکیا ھات وە بەھانەیلەك سەربازەیل پارت كارگەرەیل كوردستان ئەچنەو ناو لەرى ئەو سنوور ھاوبەشەلەناونیان وەتایبەت لەو سالەیل گوزەیشتەىكەمەلەشووون گۇرانكارى سال ۲۰۰۲ چوین تورکیا ئىستغلال ئەو ھەركەئەراى خوەى و قەلەبالغە لەعیراق و ناتەوانى یا زوعف گشتى حكومەت عیراقى كرد، و ھەمیش ئىستغلال ئەو گرفت یا موشكلات داخلى عیراقیەلەناونى ھەرىم كوردستان و حكومەت مەركەزى و موشكەلەىتوركمان كرد و نانەلەنواى بەرزەوئەندىەیل پارىزگای دھۆك بەش گەورایگ دىرى لەتەحەمول كردن سەختیەیل گیر وگرفت یا موشكلات ئەو ناوچەیلەجەنگ ھالەبانیان وەتایبەت لەشپخان و دەیشتەى نەینەوا ، و قوربانىەیل فرەوگرانىگ لەخوین روولەیل دا تا چاودىرى یا ھامیەت بەنداو یا سەد مووسل بكاد لەو تىرۆرىستەیلەلەدریژى ئەو ھەفت سال گوزەیشتە. و وەل ئەو ھەمگەدەسدریژىەیلەلەیرەو لەوورەوكیشمەكیشەیل سەختیگ وەل ئەو جەمەیل چەكدار تىرۆرىستەلەپارىزگای نەینەوا ھەلەسال ۲۰۰۴ تا سال ۲۰۰۸ ھىزەیل ئەمنى كوردى و پىشەمەرگەكەبەشىگ لەلیان لەپارىزگای دھۆك نەخش یا دەور گەورایگ لەپایبەندى مووسل و نەكەفتنى لەدەس تىرۆرىستەیل و تەكفیرىەیل داشتن، و ئەو گرفتەلەناونى حكومەت مەحەلى لەمووسل كھا لەلستەى حەدباو و لەناونى كوردەیل مووسل مومكن نىبەنرىەدەنوا و ھەساوى و كیشمەكیش و جەنگیگ لەناونى عەرەب و كورد بکریەىچوین ئى قسىەراس نىپەوەخاتر یەك پەيوەندىەیل بازرگانى و ئابوورى ك ھەوەرژ لەسەدان سالە ھا لە ناونى مووسل و دھۆك وە داين و بردن یا تەبادل كالا لەناونیان و و جوود بەرزەوئەندىەیل دولایانى و ژن و ژن خوازین لە ناونى ھووژەیل عەرەب و كورد، گشت ئى كارەیلەقايەترىن و فیشترىن رەسەنترە و قايەترە لەو دورژمەیل خاوەن ھویرەیل فکریل شوڤىنى رەگەزپەرەستى.

نەجیبە خان جەلیلزادە و سنوور شکانن

گول سوو

ژن رووشنویر و خەباتکەر کورد (نەجیبە خان جەلیلزادە) لە شار کۆیە شار ئەدەب و هونەر و زانست لە ۱۹۱۷/۹/۸ هاتگەسە دونیا. دویەت مەلای گەورا و زانا و شاعر شعر کوومەلایەتی بویە. لەو سەردەمە ک خەلک شار کۆیە لە سەرەتای سالیەیل ۲۰ سەدە گۆزەشت منالەیلیان نەخستیانە مەدرەسە رەسمی، نەجیبە خان وەل کوردیلا لە سال ۱۹۲۴ لە مەدرەسە سەرەتایی کۆیە چیه سەوهر خووندن و مەردمیش وەگەرمیەو مەنالیەیل خودیان کلکرتنە مەدرەسە.

ئەو ژن هوشیار و ئازا لە سەرەتای چلەیل سەدە بیسە وە تیکەل وە خەبات سیاسی مللەتەگە ی بوی و بویە لایەنگریگ دلسووز و چالاک پارت هیوا و دەسکرده هانداین ژنەیل شارەگە ی ئەرا خەباتکردن لەوهر خاتر وە دەسهاوردن هەق خودیان و نەتەوەگەیان.

وەل دامەزرانن پارت دیموکرات کوردستان لە ۱۹۴۱/۸/۱۶ بویەسە ئەندامیگ دلسووز ئەو پارت نەتەوویی و دیموکراتی کوردە و دەور سیاسی خاسیگ داشتگە لە پەخشەوکردن هوشیاری و هس نیشتمانی لە ناو ژنەیل شارەگە ی، وە تایبەت لە سەردەم کۆمار دیموکرات کوردستان وە سەرۆکایەتی پیشەوا قازی محەمەد نەمر. وەل ئەویشا وەل دامەزرانن ریکخیریگ یەکیتی ژنەیل کوردستان لە ۱۹۵۲/۱۲/۱۱ ژیر وەژیر دەور خاسیگ نیشانداگە و لە هەمان وەخت وە سەرۆک یەکیتی ژنەیل لە کۆیە هەلوژریاگە و لە شوون بەرپا بوین شوورش ۱۴ تەممووز ۱۹۵۸ ییش وە شیویگ ئاشکرا وە سەرۆک یەکیتی

ژنەیل کوردستان – لق کۆیە هەلوژریاگە. نەجیبە خان بەشدار ی لە شوورش ئەیلوول کرد و لە شوون نسکۆی وختیی ئەو شوورش گەورایشە لە ئیران مەندگەسەو و نارهختی فریگ کیشاگە و تویش دەروەدەری فریگ هاتگە، لە شوون ئەویش هاتگەسەو ئەرا کۆیە و لەو شارە نەخش و دەور بالایگ دیە لە مەیدان کوومەلایەتیەو و گشت کەسیگ قەدر و حورمەتی گرتنە، ئمجا وەرچە مردنیشی وە چەن سالیگ روی کردگەسە شار هەلوژر پایتەخت و لە ئەنجام پیری تویش نەخووشی هات.

ئێ ژن رووشنویرە لە ماوەی ژبانی سێ وەرگ لە شیەوکردن قورئان لە نویسانن مەلای گەورای باوگی رەسانەچاپ و لە نویساننەیل خووشی قەیریگ باوخت پر قیەمت وە دەسنویس لە شوون خووی مەندەسە جی و لەوانەیش:

- * تاریخ کۆیە.
 - * تاریخ بنەمالە ی جەلیلزادە.
 - * هەوال رویداگەیل کوردستان لە سەردەم دەسووپیکردن شوورش ئەیلوول لە ۱۹۶۱ .
 - * قەیریگ مەتەل فۆلکلۆری و یاری کوردەواری.
- وەل ئێ شیرەژن و خزمەتگوزار و پیشکەفتن خواز کوردە لەشەو ۱۱ لەبان ۱۲ مانگ حوزەیران سال ۱۹۹۹ لە عمر ۷۲ سالی مائاواوی یەکجاری لە دنیا کرد و قەیریگ کتاو تاریخی و فۆلکلۆری وە دەسنویس خووی لە شوونی مەندەجی.

مەلای ئەحمەد زانا ..

زانای گەورا و شاعریگ دیاری و دەوریگ عاشق

گول سوو

من دیاری نیەکرێبە یگ، وەل ئەو مەنەنویشیم جاریگ گەورا ئاخونیک هاتویگ ئەرا شار سنەو منیش لەورا لە خزمەت مەلای ئەحمەد بویم ، ئمجا لەو دیدار و دانیشتنەسەلە یگ هاتەناو باسکردنەو، ک ئاخون و مەلای لەبانی کەفتنەقسەو باسەووە تا ماویدیگ دریزدانهقسەیلیان و دویای ئەویش ئەو مەنەلەئاست قسەکردنیان بەرزەو بوی وەجووریگ ک ئامادەبویەیل هویچ لەلیان لەو قسەیلیانەنەرەسینەووە تەنیا هەر خودیان لەیەکتری رەسینەو، دی لەووەزانستم مەلای ئەحمەد پایە ی فرەبەرزەلە روی زانستەو. هەر لەی باوختیشەو مەلای عەبدولکەریم مودەرس نویساگە: لەو وەختەک مەلای ئەحمەد موفتی شار سلیمانی بویە، قەیریگ لەمەلایەیل ئەو سەردەمەپرکابەر یا موناوسی بوین و تواسیان بشکننەو، ئمجا رووژیگ یەکیگ لەو مەلایەیلەپرسیاریگ سەخت لەل کردگە و لەل تواسگەجوای بەیگەو، مەلای ئەحمەدیش دەسووجی جواو فرەتەواویگی داگە و دی گشت ئەو مەلایەیلەهس وەبەرز زانستیهگە ی مەلای ئەحمەد کردنەو دی ئەو مەسەلەئەو مەنە ی تر پایە ی مەلای ئەحمەد بەرزەو کردگە. مەلای ئەحمەد نۆدشی بیجگەئەو مەلای زانایگ گەورا و شاعریگ دیاری بویە، لەهەمان وەخت دەوریگ تەواو و عاشقیگ خوداپەرس بویە.

ئمجا وە مەبەس خووندن شوونەیل فریگ لەکوردستان گەردیە، دەرئەنجامیش لەلای (مەلای محەمەد خەتی) خووندن تەواو کردگە و موولەت یا ئجازە ی مەلایەتی وەرگرتگە. (مامۆستا محەمەد بەهائەدین مەلای ساحب) نویساگە: لەسال (۱۸۱۵ ز) لە(نۆدشە) هاتگەسەدونیا و کتاویدیل فریگ دیاریگ وە تایبەت لەزانستەستوور زووان یا (نەحو). سال (۱۸۸۲ ز) لەشار (سنە) کوچ کردگە و لەتەپە ی (شیخ حەمەباقر) وەخاک سپاریگە. وە هەر حال فریگ لەناو دارەیل کورد لەبان ئی زاتەنویسانەو مە (مامۆستا عەلەدین سەجادی و دکتۆر سدیق بۆرەکی) و ناو دارەیل ترو تاریخ لەدایگبوینی بەنەوئەرا هەمان سال و هەمان شوون و نازناوی لەشعریش (فانی) یە.

ئێ زاتەیهکیگ بویەلەزانیەیل وەناویانگ سەردەم خووی و ناسریاگە وەحاجی مامۆستا، وەل ئەویشا لەدەریای (دینی) یش مەلەوانیگ کەمۆینەبویە، مەلایەیل فریگ لەژیردەسی موولەت مەلایەتی وەرگرتنە، بیجگەئەویش کتاویدیل فریگیگ وەهەردوگ زوان (فارسی و عەرەبی) نویساگە.

لەباوخت پایە ی زانستی ئی زاتەجاریگ پرسیار لە (سە ی عەبدولرەحیم تاوەگۆزی – مەولەوی) کردنە، ئەویش لەجواو وتگە: لە راسی پایە ی زانستی (مەلای ئەحمەد) ئەرا

ناوی (ئەحمەد کور

مەلای عەبدولرەحمان

نۆدشی) یە. مەلای

عەبدولکەریم

مودەرس لەباوخت

ژبانیەو نۆیساگە:

سال (۱۲۲۸ ک – ۱۸۱۲

ز) لەدایگ بویە، هەر

لە مەنالیەو مەلای باوگی

دەسکردهسە خووندن

و قورئان پیرووز

و هویردەکتاویلی

تەواو کردگە. دویاخر

بویەسەفەتی و

ماوەیگیگ وەفەقایەتی

هەر لە خزمەت باوگی

بویە.

گه‌ناته‌کاری ئیداری... پیناسه و هووکار

کامهران سه‌داقته

عیراق له‌بازرگانی ناوده‌وله‌تی به‌شداری که‌یگ

سه‌لام نه‌میر

عیراق ولات خه‌یر و به‌ره‌کته و سه‌ر‌چاومیل و سامانه‌یل فره‌یگه‌جوور نه‌فت و گه‌شت وگوزار دینی و شوونه‌یل تاریخی ک له‌فیشتر شاره‌یل عیراق په‌خشه‌و بویه‌و لایهن کشتوکالی وه‌تایبه‌ت کالین دار خورما و سامانه‌یل نیشتمانی وه‌ل گرینگترین بوار نه‌فتیه‌ک بایه‌د ئاوادان بکریه‌یگ وه‌هه‌رچه‌نیگ حکوومه‌ت ته‌قلا بکه‌یگ ئه‌را ئاوادان کردن پیشه‌ی نه‌فت ناست یا مسته‌وای به‌ره‌مه‌یل ولات زیایه‌و بوود و له‌به‌رزه‌و کردن به‌ش کل کریاگه‌یل نه‌فتی ده‌سمیه‌تمان ده‌یگ و ئاوادان کردن که‌رت نه‌فتی به‌کیگ له‌گرینگترین باوه‌ته‌یل ملله‌ت عیراقه‌. به‌رزه‌و کرن ناست یا مسته‌وای به‌ش کلکردن نه‌فت ها له‌ چوارچیوه‌ی کار ئه‌ندامه‌یل ئۆپک و عیراقیش یه‌کیگ له‌نه‌ندامه‌یل ئۆپکه‌و به‌غدا له‌ئۆپک توایگ به‌ش عیراق له‌کلکردنه‌یل نه‌فتی زیایه‌و بکه‌یگ و عیراق ماوه‌ی دریزگیگ به‌ش کلکردن خودی زیایه‌و نه‌کردگه‌و ئه‌ی هه‌قه‌دیریک ک ئه‌ی داخوایه‌بکه‌یگ و که‌رت یا قناع نه‌فتی خودی ئاوادانه‌و بکه‌یگ و به‌ره‌مه‌یل خودی زیاتره‌و بکه‌یگ . ولاتمان له‌ی ومخته‌ته‌قلا که‌یگ ئه‌را پیشخستن په‌یوه‌نده‌یل بازرگانی خودی وه‌ل ولاته‌یل هاوسا و هه‌ریمی جوور مسر و ولاته‌یل رووژه‌لات ناویراس وه‌ل گه‌ناته‌کاری نابوووری به‌شیگ له‌پیشکه‌فته‌نه‌یل نابوووری عیراق که‌مه‌و که‌یگ وه‌ل کۆمیسسیون ده‌سپاکی له‌عیراق تویه‌نستگه‌ک قیریگ له‌باوه‌ته‌یل ک وه‌گه‌ناته‌کاری ئیداری و درایی په‌یوه‌ندی دیرن چاره‌سه‌ر بکه‌یگ تا سه‌رمایه‌گوزاره‌یل بیگانه‌له‌عیراق دلنیاو بوون.

گه‌ناته‌کاری بووگه‌ مایه‌ی که‌زوکردن هویر و باوه‌ر و سه‌فته‌یل ئه‌خلاقی، وه‌ل ئه‌وه‌یسا له‌ خه‌رج وه‌ریه‌ویردن کاره‌یل به‌یگه‌ بان و هه‌ول خه‌بات دژ فه‌قیری بی نه‌نجام بووگ و بیجگه‌ ئه‌وه‌یش ره‌شبینی پیک تیه‌ریگ، ئمجا گه‌ناته‌کاری ئیداری بووگه‌وه‌ره‌سه‌س و گرفت له‌وه‌رده‌م وه‌ به‌رهاوردن و بیجگه‌ ئه‌وه‌یش ریره‌و گه‌شه‌کردن و په‌ره‌سه‌ندن نابوووری خه‌یگه‌ ناو کیشه‌و گرفت له‌ری ئه‌و که‌سه‌یله‌وه‌ ک په‌یره‌و کار گه‌ناته‌کاری که‌ن. له‌لایگ تریشه‌وه‌ له‌ هه‌ر کوورا گه‌ناته‌کاری په‌ل بکویتیگ ئه‌وه‌ رووژ وه‌رووژ زیاتره‌و بووگ و چاره‌سه‌ر کردنیسه‌ی فره‌ سه‌خته‌و له‌ هه‌مان وه‌خت ریشگ کویتیگ ئه‌را ناو کوومه‌لگا، مه‌عنای ئه‌وه‌سه‌ روی وه‌روی په‌ینه‌وه‌ی دیارده‌ی گه‌ناته‌کاری له‌ ناست ئیداری هه‌و ده‌یگ حاشا هه‌لنه‌گره‌. مه‌سه‌له‌ی گه‌ناته‌کاری ئیداری هه‌ر له‌ سه‌ره‌تای پیکه‌واردن شارستانیه‌یله‌وه‌ وجود داشته‌گه‌ و زوورم ده‌وله‌ته‌یل له‌ سه‌ده‌یل وه‌رینه‌یش هه‌ر روی وه‌روی کیشه‌ی گه‌ناته‌کاری له‌ ناو دام و ده‌زگایه‌یلان بوینه‌سه‌وه‌ و تاوانه‌یلیگ جویر ده‌سپسی و دزی و رشه‌تخواردن و چشته‌یل تر تاوانه‌یل تازه‌یگ نین و تاریخیان وه‌ گووره‌ی تاریخ ده‌وله‌ته‌یله‌. ئمجا وه‌ دریزیی سه‌ده‌یل گوزه‌یشت وه‌رده‌وام په‌یوه‌ندی چه‌واشه‌یگ له‌ ناوانی وه‌ کاره‌واردن دروس ده‌سلات و گه‌ناته‌کاری بویه‌و له‌ ومختیگ له‌ ده‌سلات وه‌ شیوه‌ی گه‌نجیاگیگ که‌لک وه‌رگیریاگه‌دی راده‌ی گه‌ناته‌کاری که‌مه‌و بویه‌. بیگوومان خه‌بات دژ گه‌ناته‌کاری وه‌ دروشم یا شعار به‌رزه‌وکردن ده‌سه‌وه‌ر نه‌بکه‌ریه‌یگ، ئی کاره‌ هه‌وه‌چه‌ وه‌ ئیراده‌یگ نیشتمانی و داواکاری گشت مه‌ردم و مکوربوین ده‌وله‌ت له‌ بان لاورنی دیریگ و ئی کاره‌ بایه‌سه‌ به‌رنامه‌ ئه‌رای دابنریه‌یگ و بایه‌سه‌وه‌ هاوکاری گشت لایه‌نیگ بنه‌ر کریه‌یگ.

ریشه‌ی گه‌ناته‌کاری له‌ لاتینی وه‌ مه‌عنای شکانه‌. مه‌عنای ئه‌وه‌سه‌ له‌ گه‌ناته‌کاری چشتیگ شکیه‌یگ یا زیریا کریه‌یگ ک شایه‌ت ره‌فتار نه‌خلاق‌ی یا شیواز قانوونی، وه‌ گشتی ری وشوون ئیداری بووگ. وه‌ گووره‌ی تاریف بانک جه‌هانی و ریکخریاگ شه‌فافیه‌ت ناوده‌وله‌تی، گه‌ناته‌کاری خراوه‌ کاریه‌ له‌ ده‌سلات ده‌وله‌ت (ده‌سلات گشتی) ئه‌را ومده‌سه‌واردن به‌رزه‌وه‌ندی تاکه‌ که‌سی یا ئه‌را به‌رزه‌وه‌ندی تاییه‌ت. له‌ ناست ناوده‌وله‌تی له‌ بان ئی تاریفه‌ریکه‌فته‌نه‌ ک وه‌ شیوه‌یگ گشتی وه‌ییان له‌یواسه‌ ک قه‌یریگ قانوون و ری وشوون دانریاگ ئیداری هه‌س ک له‌ چوارچیوه‌ی چالاکیه‌یل ریگه‌وه‌ پیدریاگ ئیداری دیاری کریاگه‌و هه‌ر جووره‌ ره‌فتاریگ ئیداری ک چه‌واشه‌ی ئی قانوونه‌یله‌ بووگ و له‌وه‌یش به‌رزه‌وه‌ندی تاکه‌که‌س له‌وه‌رچه‌و بگیریه‌یگ، چووگه‌ خانه‌ی گه‌ناته‌کاری و ئیداریه‌وه‌.

بیگوومان گه‌ناته‌کاری له‌ کوومه‌لگا نسبه‌وه‌، وه‌ گووره‌ی سستم وشیواز هه‌ر کوومه‌لگایگ تاریف کریه‌یگ، گه‌ناته‌کاری پیکه‌اتگه‌ له‌ که‌لک وه‌رگرتن له‌ ده‌سلات گشتی ئه‌را وه‌ ده‌سه‌واردن به‌رزه‌وه‌ندی تاییه‌ت ئیداری له‌ زیر کاریگه‌ری به‌رزه‌وه‌ندی تاکه‌که‌سی یا په‌یوه‌ندی بنه‌ماله‌یی، وه‌ل ئه‌وه‌یسا دیارده‌یگه‌ و که‌م تا فره‌ له‌ گشت ولاته‌یل جه‌هان دینریه‌یگ، وه‌ل له‌روی جوور وشیواز و نسبه‌وه‌ جیاوازه‌. ئمجا هووکار کزبوین و سیاسه‌ت ده‌وله‌ته‌یل له‌ دژ به‌رزه‌وه‌ندی زوورمینه‌ ئه‌وه‌سه‌ ک بووگه‌ سه‌به‌ب وه‌ تالان چگن به‌رزه‌وه‌ندی نه‌ته‌وه‌یی و له‌ هه‌مان وه‌خت کاریگه‌ری ده‌وله‌ت له‌وه‌ریه‌ویردن کاره‌یلی کزه‌و بووگ و له‌ی ریگه‌یسه‌وه‌ دلنیاپی مه‌ردم له‌وه‌رده‌م ده‌زگایه‌یل ده‌وله‌تی و ناوده‌وله‌تی که‌مه‌و بووگ و که‌مه‌تر خه‌می و ته‌مه‌ل له‌لی که‌هیگه‌وه‌.

شنه‌ی شه‌مانه بازی وه‌لنگ تهر

جه‌لیل نامه‌نگر نژاد

سفیدی سه‌حدر، کزه‌ی سووه‌یله
مانگ هه‌لایه، سروی مه‌لایه
شه‌فه‌ق له ناسوو سه‌ر کیشاسه و مر
شنه‌ی شه‌مانه بازی وه‌لنگ تهر
که‌وک خوه‌ش که‌لامله فتوله‌ی که‌مه‌ر
چری نه‌و پیمان وه‌تله که‌له‌ی سه‌ر:
هه‌لسن له خه‌و یاران کلمات
مزبانی بیهن له نوو خوه‌ره‌لات
که‌پوو وه‌ نازه‌و نه‌رمه په‌رواز که‌ی
گول خه‌نان له شه‌وق خوه‌ر ده‌می واژ که‌ی
هه‌نای گول خه‌نی و / وه‌لنگ له په‌لدار
م چوی بنیشم / کز و کوورژار
نیواره وه‌خته زه‌وی ئیله‌ گرتیه
مه‌ل و په‌له‌وه‌ر گشت لیزه‌ گرتیه
زه‌ده‌ی خوه‌ر بریاس له روی که‌وره‌گان
پاسه‌وان شه‌و له که‌ل هاته‌و بان
که‌وک خوه‌ش که‌لام کلمات و بی‌ده‌نگ
ولات پووشایه خه‌لات یه‌ی ره‌نگ
شه‌مه‌مه‌کووره‌ک وه‌بال بی په‌ر
جای په‌روازیه له سایه‌ی بی خوه‌ر
م نه‌نیا نیشم وه‌ مراپه‌وه
سفیدی سه‌حدر له نوو بایه‌وه
لیسک خوه‌ر بیه‌ی له شاخه‌ی داران
که‌و بشافتی له سه‌ر نسا‌ران

ئاپاسیوناتا

عه‌لی حاته‌می

له جاره‌یل جفت کریای
ژنه‌یل نازیه‌ت بار تریکنن
هه‌ساره‌گان تاقم تاقم هه‌ئپروویچتیه‌نو
کویه‌یل قه‌ویه‌یل دویکه‌ل و نرمیس له‌وه‌ر کوتن وه‌هار
له تهرکه‌بانان سه‌رد سه‌ره‌وه‌ نه‌ید و
پیاپه‌گان بوونه هالمو چن له هه‌وا
دار به‌روه‌یل
توو‌ره‌یل کوچک و چاره‌نویس دانه‌نو
جامه‌که‌یل شیت کیس بریای بیرکنن
مانگ و خوه‌ره‌تاو یه‌که‌و گرنو
تاقم تاقمی
کوچکه‌یل و بنچکه‌یل
قوریبان له هاوار نیته‌نتووژ که‌ن
یه‌ی چه‌ک ده‌نگه‌یل لرای جاریگ
له توو هه‌لسنو
دویا درنگه‌ی دویا هووره
له بیرترین په‌ژاره‌یل ناخن.

خوه‌ر خه‌یال .. جه‌ور زمسان

موقه‌ده‌م خوسره‌وی

شهو تا وه سوو وه‌فر واری	گیان بخه‌ وه‌رم	دو مه‌لویچک
له جه‌ور زمسان بی تاقه‌تم	سایه‌قه	وه‌هار له ناو په‌رچین
مال و ماوام سه‌رده و	سایه‌قه‌س	باخه‌که‌مان
کوائی شه‌وقم خاموش	له‌و دیم مانه‌که‌م	لانه‌ خاس کردن
له بان ده‌روه‌ج نوتاقه‌که‌م	منایک ورگ گری	زمسان هات و
نویسام:	دانگی لایه لایه نه‌رای که‌ید	وای زه‌لان په‌رچینه‌که‌ شیوان
خوه‌ر خه‌یال	باوگی هه‌لوورکه‌که‌ی سزانیه	مه‌لویچکه‌گان له داخا
سه‌ر له ناسوو ده‌رار	توای کورپه‌که‌ی سه‌ردی نه‌ود	سه‌ر خوه‌یان هه‌لگردن

نوورم را کردین چرینه‌ خودا
واژ لیم ناوردین تا نوور بی گبرا
چه‌ تواستینه لیم داکاسیاویم را خوه‌م
وه‌ک گورگ ورسی وسیاین له ریگه‌م
چه‌ که‌فته‌و ده‌سدان له یوا پیم کردین
جاینه‌م وه‌ک جاجگ هویج خاس نه‌کردین
من هه‌م باوگ بویم هه‌م وه‌کوو برا
شه‌رم نه‌کردین نیه‌زانم نه‌را
گه‌نی من چه‌ بوی وه‌رانوه‌ر نیوه
یه‌ نوور نیوه‌س گوپریام له شیوه
خودا خوه‌ی زانیگ را نیوه‌ چوی بویم
نیوه‌ دل نه‌یرین گه‌ن نوورینه‌و پیم
له دانگ بویمه‌ نوورم کریاوینگن
گوناهم چه‌سه‌ چوینه‌ پیم بایگن
نه‌را نه‌کردین ره‌حمی له حالم
واوه‌یلی گه‌رمی خستینه‌و مالم
وه‌لی چه‌ بویشم ، خوا نه‌یاشت نانم
به‌خت خوه‌م گه‌ن بوی لای قه‌ومه‌گانم

که‌س گه‌ن

کامل جه‌میل به‌گ

نیه‌زانم چه‌ بوی زوانگیرم کردین
نه‌که‌فیگه‌و زواندان کافر بی دین
رووژی نه‌کردین نه‌رام دوعای فه‌ر
گه‌ن چریاین نه‌رام له پشت و له وه‌ر
گه‌نی نه‌یاشتم نیوه‌ باسی که‌ین
به‌س خودا زانیگ له که‌ین و له به‌ین
باس چه‌ بکه‌م فایده‌ دی نه‌یری
خه‌رگ گریاسه‌و نیشتمه‌سه‌ ده‌وری
چه‌وه‌ری خه‌رگم که‌ی رام خه‌سه‌و بوو
تا بگرمه‌ی سه‌ر ، دلبان خوه‌شه‌و بوو
شاکامی نه‌یری کرده‌وی خودا
دلخوه‌شی نه‌یری فانیه‌ دونیا
خاس بکالیدن به‌ره‌مه‌می خوه‌یدن
نه‌ر گه‌ن بکالید خوده‌ خه‌سار که‌یدن
نه‌را قه‌ومه‌یلیم بکه‌م وه‌سیه‌تی
له‌و رووژه‌ مره‌م مگرن عازیه‌تی
واوه‌یلی مه‌که‌ن مه‌یه‌ن له سینه
هه‌رچی ها دلیم گریه‌س بی وینه

عشق گشتی

نهمه‌د شاملوو

نه‌سر رازیگه
زه‌رده خه‌نه‌رازیگه
عشق رازیگه
نه‌سره‌که‌ی نه‌و شه‌وه‌زه‌ده‌ده‌نه‌ی عشقم بی
حه‌کایه‌ت نیهم ک بویشیتهم
گورانی نیهم ک بچریتهم
سه‌دا نیهم ک بشنه‌فیتهم
یا چشی وه‌و جووره‌ کبوییدیه‌ی
یا چشتی وه‌و جووره‌ک بزانیده‌ی...
من هاوودرد گستانم
بچر له‌نیم.
دار وه‌ل دارسانا قسه‌که‌ید

گیا وهل ده‌یشت
هه‌ساره‌ وهل که‌هکه‌شان
وه‌ منیش وه‌گه‌رد تو قسه‌که‌م
ناو خوه‌ت بویشه‌ پیم
ده‌س خوه‌ت بیه‌ وه‌ پیم
قسه‌ی خوه‌ت بویشه‌ پیم
دل خوه‌ت بیه‌ وه‌ پیم
من بنچینه‌ی تو په‌یا کردمه
وه‌ نیوه‌گانت نه‌را ته‌مام نیوه‌گان قسه‌کردمه‌و
ده‌سه‌گانت وه‌ گه‌رد ده‌سه‌گانم ناشنان.
من له‌خه‌لوه‌ت رووشن وه‌گه‌رد تو بیا گریامه
نه‌را یاد زنیه‌گان.

وه‌ له‌قه‌ورسان تاریگ وه‌گه‌رد تو بیا
قه‌شه‌نگترین سرووده‌یل خوه‌نستمه
چویکه‌ مردیه‌گان نیمسال
ناشقرن زنیه‌گان.
ده‌ست بیه‌ پیم
ده‌سه‌گانت وه‌گه‌رد من ناشنان
نه‌ی دیر وه‌ده‌س هاتگ وهل تو بیا قسه‌که‌م
جوور، هه‌ور وه‌گه‌رد توفان
جوور، گیا وه‌گه‌رد ده‌یشت
جوور، واران وه‌گه‌رد ده‌ریا
جوور، مه‌ل وه‌گه‌رد وه‌دار
جوور، دارک وه‌گه‌رد دارسان قسه‌که‌ید
چویکه‌ من بنچینه‌ی، تو ناسیمه
چویکه‌ ده‌نگ، من
وه‌ گه‌رد ده‌نگ ، تو ناشناس.

داسان کولی له سه‌ر ژيان دو شاعر کورد شاکه و خان مه‌سویر

كه‌یوان كه‌لۆر

له‌ هاواری ئیوان دو شاعر بوینه وه‌ ناوه‌یل (شاکه و خان مه‌سویر)، ئی دو شاعره‌ فه‌ر له‌ سه‌ریان ژنه‌فتیمه‌ مه‌عرووفن له‌ ته‌واو مه‌نته‌قه‌یل ك كورد فه‌یلی یا كه‌لر له‌ تی ژیان كه‌ن. داسان ژیان وان مه‌نیگه‌ داسان دو شاعر و عارف گه‌ورا وه‌ناو و ده‌نگ له‌ ئیران وه‌ ناویل مه‌وله‌وی وه‌ شه‌مس ته‌بریژی وه‌لی فه‌رق فه‌ره‌ی هه‌س ناوه‌یین ئی دی شاعر كورده‌ وه‌ل ئه‌وانا چوینكه‌ ئه‌وان هه‌م ده‌رس خوه‌نینه‌ وه‌ به‌هره‌ له‌ ئه‌ده‌بیات بردنه‌ وه‌لی ئی دی شاعر نیمه‌ یه‌كیگیان (شاکه) هه‌بێ سه‌واد بویه، به‌ش شاعری نه‌وی خودادادیه‌ و ئی دو شاعر كورده‌ له‌ دو ته‌به‌قه‌ی جیا له‌ جه‌مگا بوینه.

ئهو زه‌مانه‌ وه‌ زه‌مان ئه‌رباب ره‌عیه‌تی ناو له‌ی به‌ن وه‌ دوینیمن ك چوین ئاشقی ئی ناوه‌ینه‌ لا دید و چیشتی هه‌ری به‌رجه‌سته‌ خوشه‌ویستی (ئشق) بېشكه‌فیدن. ئیسه‌ بچیمنه‌ سه‌ر داسان ئه‌وه‌ ك چوین ئی دو شاعره‌ وه‌ل یه‌كا ئاشنا بوینه. ئه‌وسا هه‌ر سا‌ل ته‌واوی مه‌ردم مه‌نته‌قی كورده‌واوی وه‌ ده‌لیل ئه‌وه‌گی كاریان هیه‌وت كردن په‌س وپووله‌ بویه، گه‌رمه‌سیر و كویه‌سان كرده‌. ئه‌وسا خانینگ فه‌ره‌ كه‌م بویه‌ و مه‌ردم ئه‌را وه‌ هه‌م خوه‌یان و په‌س و پوولیان له‌ سه‌رما ره‌ق نه‌ون و له‌وه‌ر خاس بخوه‌ن، زمسانه‌یل هاتنه‌ ئه‌را گه‌رمه‌سیر له‌ ژیر سیه‌مال ژیان كرده‌. فه‌ر كه‌سێش كاره‌یل جیا جیا كردن له‌ وانه‌ یه‌كیگیان شاکه‌ بوی ك له‌ خوالین گه‌رمه‌سیر خوا كیشا. شاکه‌ خه‌ری داشت وه‌ پویلیگ له‌ فرووتن خوا وه‌ ده‌س هاورد و ئی جووره‌ ژیان خوه‌ی و دا‌لگه‌ پیره‌گه‌ی وه‌ری برد. ئمجا رووژی له‌ رووژان ك بارێ خوا نه‌یده‌و كوول خه‌ره‌گه‌ی تابوویدن بفروشیت، خه‌ره‌گه‌ی پا خس و چیه‌ ئه‌را سیه‌مالی ك نزیکێ بوی وه‌ پێ. ئه‌و ماله‌، مال خانێ بۆی وه‌ ناو خان مه‌سویر. خان خوه‌شانتی له‌ لی كوردو چوین ئیواره‌ بوی نانێ دانه‌ پێ وه‌ پېشت نان خواردن، زانسن شاکه‌ شه‌كه‌ته‌ جی ئه‌رای له‌ لای مه‌ردان سیه‌ماله‌گه‌ خسته‌و وه‌ شاکه‌یش ئه‌رای خوه‌ی درێژ كیشا. له‌ گه‌رمه‌سیر

چوین هه‌وا گه‌رمه‌ زمسانی (وه‌رزی) منیگه‌ فه‌سلێ وه‌هار كوێه‌سان. ئاسمان وه‌هاریش گېشتمان زانیم چوینه...! یه‌هه‌و ئه‌ووری دریاگه‌ تیول ئاسمانه‌و وته‌ریکی كرده‌و، ده‌س كرده‌ ته‌گر وارین. خان مه‌سویر ك نه‌خه‌فتوی وه‌ ده‌س برده‌ی له‌ شعر وه‌تن داشت كرده‌و جوواو وه‌ت: شکرانه‌م وه‌ پیت كه‌س س‌ر مه‌زانوو یه‌هه‌و شاکه‌ له‌ جوواوی وه‌ت خان: سفید په‌رله‌ روی سه‌ر زه‌مین شانوو خان مه‌سویر ماتیه‌ۆ برد و دی نه‌خه‌فت وتوواس بزانییدو ئه‌وه‌ ده‌پیه‌ك بکه‌یدو ك ئی پیاگه‌ یه‌ی شه‌و میوانیه‌ راسی شاعره‌ یا هه‌ر ئیجوره‌ جوواوی داگه‌؟ ئه‌را یه‌ هات نیشته‌ لای میوانه‌گه‌ی وه‌ ده‌س كرده‌ قسیه‌ كردن وه‌لیا. داشتن قسیه‌ كردن خان مه‌سویر چه‌وی ئه‌لورده‌ ئاسمانه‌و دی ئه‌ووری واران هاورد. خان مه‌سویر وه‌ت: شوکرانه‌م وه‌ پیت بینای بانێ سه‌ر! شاکه‌ له‌ جوواوی وه‌ت خان: كوره‌ گه‌لالان لافاو گرتنه‌ وه‌ر؟! شعر وه‌تنیان ده‌س پێ كرد یه‌ی به‌یت خان مه‌سویر وه‌ت یه‌ی به‌یتیش شاکه‌ چوی سووال و جوواو، جوواوی یه‌كته‌ره‌کیان دا تا بۆیه‌ شه‌وه‌کی. وه‌ی شیوه‌ شاکه‌و خان مه‌سویر بوینه‌ شه‌یدای یه‌كته‌رک. ئی ئاشناییه‌ بویه‌ سه‌به‌ب یه‌ ك هه‌ردگیان دل وه‌ یه‌ك بووه‌سن و ریخ‌ برایی وه‌ل یه‌كا

بنه‌نه‌ چال. خان مه‌سویر پیاوی خانێ بوی و دیاره‌ وه‌زعی مالی خاسه‌. ئه‌را یه‌ وه‌ت برا شاکه‌ مه‌ نه‌تویه‌نم دویریته‌ بکیشم و تافه‌ت دویر بۆینیته‌ش نه‌یرم، بچوو دا‌لگت بار تا له‌یره‌ وه‌ل یه‌كا ژیان بکه‌یم. شاکه‌یش له‌یوا كرده‌و جی دا‌لگت هاورد ئه‌را مال خان مه‌سویر. خانیش ئه‌را شاکه‌ ژنی خوازی وچوی دو برا وه‌ل یه‌كا ژیان بردنه‌وسه‌ر. جی باسه‌ وه‌یش بویشیمن ئی دو شاعره‌ له‌ سه‌رده‌م حوگوومه‌ت قاجار ژیانه‌ و له‌و وه‌خته‌ موجدله‌ی له‌ ولاته‌یل ئیلام - ئه‌یوان و مه‌لگشای و خزل وه‌ل حوگوومه‌تا کریاگه‌ ك بی نه‌نجام بویه. شه‌خسی خان مه‌سویریش یه‌کی له‌ ئه‌و كه‌سه‌یله‌ بویه‌ له‌و موجدله‌ به‌ش داشتیگه‌، تۆیه‌نیم بویشیم خان مه‌سویر ئنسانێ سیاسی و كوردپه‌روه‌ر بویه.

دیوانی له‌ لیان مه‌نیسه‌جی و مه‌عرووفه‌ وه‌ دیوان شاکه‌و مه‌سویر هه‌مه‌جوور شعری هاتی له‌ ژیان دلدارێ تا په‌ن و چه‌وچه‌و. زووړینی شعره‌گیان له‌ به‌ر مه‌ردمه‌. ئه‌را نموونه‌ شیرێ جوی چه‌وچه‌و له‌ لیان تیه‌ریم. رووژی له‌ رووژان خان مه‌سویر چووده‌ شار وه‌ وه‌ختی تیده‌و وه‌ شاکه‌ ئی چه‌وچه‌و ئویشید: شاکه‌ شاری دیم شاکه‌ شاری دیم بازاری له‌بان سه‌ر مناری دیم ئمجا شاکه‌ له‌ جوواوی ئویشید: مه‌نار خوو مله‌ بازار خوو ده‌مه‌ ده‌س دوکانداره‌ لیموو خوو مه‌مه‌ شه‌وی له‌ شه‌وان ك گویا ره‌وش خان مه‌سویر وه‌رو خه‌راوی و گه‌نی چووت له‌ لای حوگوومه‌ته‌و، له‌ دیواخان خان مه‌سویر و شاکه‌ نیشته‌نه‌. وه‌ ره‌سم ئه‌وسا ناگری دم دانه‌ خان دوینی چه‌مه‌تی له‌ ناو ناگرده‌گه‌ كوورسز كه‌ید یه‌ی هه‌و خان ئویشید: كوورسز بسوزیه‌ تا سو سفی بوو هه‌نی سال تر ده‌وران وه‌ کی بوو؟ شاکه‌ ره‌وش خان مه‌سویر خاستر زانییدو له‌یوا جوواو ده‌ید: كوور سز بسوزیه‌ تا سو سفی بوو هه‌نی رووژ تر ده‌وران وه‌ کی بوو؟ ئمجا ئی شعر شاکه‌ بویه‌سه‌ راس و شه‌وه‌کی ئه‌و رووژه‌ مه‌ئمووره‌یل حوگوومه‌ت تیه‌ن

خان گرن. به‌نه‌ی ئه‌را زندان. ره‌وایه‌ت كه‌ن بردنه‌سه‌ی ئه‌را فه‌نه‌هار وه‌لی تا ئه‌وره‌ زانم ئه‌و سه‌رده‌مه‌ فه‌زوبین جی گرتگه‌یل كورد بویه‌ وه‌ شایه‌ت له‌ بووت ئی شعره‌ ئویشن زندانی له‌ فه‌نه‌هار بویه‌ ك خان مه‌سویر ئه‌را شاپه‌رور ژنی وه‌تییه‌: یه‌ فه‌نه‌هاره‌ فه‌نی وه‌ باره‌

ئه‌را شاپه‌وه‌ر جوی ژه‌ره‌ماره‌ یا له‌ روی ناهمیدییه‌و له‌ زندان ئه‌و وه‌خته‌ كه‌ وه‌ پیان وه‌تنه‌ (سیاچال) و كه‌مه‌تر كه‌سی له‌ ناو ئه‌و سیاچاله‌یله‌ گیان ئازا دهر كرده‌ وه‌ زینی هاتیه‌سه‌و ده‌یشت خان مه‌سویر شعری وه‌تگه‌ ئه‌و شعره‌ دو لایان مه‌عنا درید یه‌کی خوشه‌ویستی ژنی ك دی نیتویه‌نیید بوینیده‌ی وه‌ یه‌كتریش له‌

دژواری كاره‌سات زندانه‌گه‌ وه‌ ناهمید بوین له‌ ئازادی ئه‌و شعره‌ یه‌سه‌: خه‌ر شاخ دهر بکه‌ید چوی شاخ ئاهوو مامر بایگه‌ۆ شیر، شیر لی په‌یا بوو قاتر بزایدن كه‌ی كوو بگرید به‌ر مه‌گه‌ر ئه‌وسا بوینم بالای شاپه‌روه‌ر ئمجا بایمه‌و سه‌ر شاکه‌ پېشت گرتن خان مه‌سویر. شاکه‌ له‌ داخ خان مه‌سویر ره‌خت نازیه‌تی كه‌یده‌و وه‌ر وه‌ ده‌وار كه‌یده‌ مل. له‌ نزیك مالیان خه‌رگه‌نی هه‌س وه‌ پێ ئویشن (كه‌وه‌) هه‌ رووژ چووت نیشیگه‌ ناوی و له‌ی خه‌رگ كه‌وه‌ كه‌یده‌ مل سه‌ر خوه‌یا وه‌ ئیواران مه‌ردم تیه‌ن ژیر بالی گرن و به‌نه‌ی ئه‌را مال. كاشی هاته‌ دی و ده‌وران چه‌رخیا، خان مه‌سویر له‌ زندان ئازاد بوی هات ئه‌را مال. تا نیشته‌و زه‌وی هه‌وال شاکه‌ پرسی؟ مه‌ردم ئه‌رای وه‌تن خان، شاکه‌ له‌ داخ تو هه‌ر رووژ چووت ئه‌را ئه‌و خه‌رگه‌نه‌، له‌ی خه‌رگ كه‌وه‌ كه‌یده‌ مل سه‌را. خان مه‌سویر وه‌ت بچن وه‌ پێ بویشن خان مه‌سویر له‌ زندان ئازاد بویه، یه‌ك دو نه‌فه‌ر چینه‌ لای شاکه‌و وه‌ پێ وه‌تن: شاکه‌ وه‌ تو مزگانی خان له‌ زندان ئازاد بویه. شاکه‌ باوه‌ر نه‌کرد، له‌ جوواویان وه‌ت: ئه‌گه‌ر خان مه‌سویر ئازاد بویه‌ خوه‌ی ئه‌را نات یا په‌یامی ئه‌رام كل نه‌کرد؟ ئیوه‌ تووایان گوولم به‌ین، له‌ خه‌رگ كه‌نه‌گه‌ بارینه‌مه‌و بان وه‌لی مه‌ گوول نیه‌خووم. دین فایده‌ نیرید وه‌ ده‌س خالی هاتنه‌وه‌ لای خان، هال كه‌كایه‌ت ئه‌رای خان مه‌سویر وه‌تن.

خان خوه‌ی هات ئه‌را سه‌ر خه‌رگ كه‌نه‌گه‌و چری شاکه‌: گول نه‌وووز چری ئه‌و سه‌ر نساړان شاکه‌ وه‌ل ژنه‌فتن ده‌نگ خان مه‌سویر وه‌ت: ئاه: وه‌ تو مزگانی هاته‌و وه‌ یاران ئمجا شاکه‌ له‌ ناو خه‌رگ كه‌نه‌گه‌ هاته‌و بان و هه‌ردگیان فه‌ره‌ی فه‌ره‌ وه‌ مل یه‌كا گیرسن و چین وه‌رو مال. خان مه‌سویر چه‌وی خسه‌ سه‌ر و روی شاکه‌ و دی خه‌م چه‌مانیه‌سی فه‌ره‌ تر له‌ خوه‌ی پیر بویه‌ ئمجا ئی به‌یته‌ وه‌ت: شاکه‌ شاهان كوو پېخه‌مبه‌ران كوو شاکه‌ له‌ جوواو وه‌ت خان: ئه‌و ده‌وره‌ گوزیشت شار یاران كوو

شاکه‌ شاری دیم شاکه‌ شاری دیم بازاری له‌بان سه‌ر مناری دیم ئمجا شاکه‌ له‌ جوواوی ئویشید: مه‌نار خوو مله‌ بازار خوو ده‌مه‌ ده‌س دوکانداره‌ لیموو خوو مه‌مه‌ شه‌وی له‌ شه‌وان ك گویا ره‌وش خان مه‌سویر وه‌رو خه‌راوی و گه‌نی چووت له‌ لای حوگوومه‌ته‌و، له‌ دیواخان خان مه‌سویر و شاکه‌ نیشته‌نه‌. وه‌ ره‌سم ئه‌وسا ناگری دم دانه‌ خان دوینی چه‌مه‌تی له‌ ناو ناگرده‌گه‌ كوورسز كه‌ید یه‌ی هه‌و خان ئویشید: كوورسز بسوزیه‌ تا سو سفی بوو هه‌نی سال تر ده‌وران وه‌ کی بوو؟ شاکه‌ ره‌وش خان مه‌سویر خاستر زانییدو له‌یوا جوواو ده‌ید: كوور سز بسوزیه‌ تا سو سفی بوو هه‌نی رووژ تر ده‌وران وه‌ کی بوو؟ ئمجا ئی شعر شاکه‌ بویه‌سه‌ راس و شه‌وه‌کی ئه‌و رووژه‌ مه‌ئمووره‌یل حوگوومه‌ت تیه‌ن

لهو رووژهو دیدم وهل نهی دونیای گهورا و دهرن دهیشته ناشناوه بوی، ههس وه غهریبی کردیام...! تهناهت وهختایگ وهل دویتهیل و کورهیل هاوردهفیقمیش مالهلی بگردایم ههمیشه خوش داشتیم بوومه کور و یهکیگیان بویتاده دالگ ئهرا... ههرچهن تا ئیسه چهوم وهبی نهکفتهوید، وهل فره دووس دالگم داشتیم ک لهلی بیبهش بویم...! لهویرما دالگم مردیه و منیش وهبی ناز له گووشه نهی دونیا کفتهمه و زیانیگ سهخت وهسهر بهم...!!!

وهختایگ لهجوانترین و خوشترین سالهیل و سات و وهختهیل تهمن گشت ئایمهیل ک ئهرا من لهتیهلیش تیهلتر بوین مائناوایی کردم و نهی جاره چهو عهقلم کریاوه زانستم ک من له دالگم ول بویمه و دالگ من نهمرديه، فره خوهشال بویم چوینکه زانستم نهو زینکه...! چمانئ له خهویگ ترسناک هاتویمه خهومر، کفتهمه هویر نهوگ ک بچم و مینهی بکه، بهشکه بوینمهیهو، نهوایا دیدارمان بکهفیگه رووژ قیامت...! له دویای نهو ههمنهی کارساتهیلگ لهپهی دالگه گوم بویمهگم وهسهرم هات، تازه ئهرا دهرکفت ک من و نهو لهیهک ول نهویمنهو دالگم له زندانیگ ههر لهی گووشه و کنارهیل ک له جوار لاوه دهوور دریاگه دیله و وهبی گوناح و وهبی تاوان حوکم کوت کوت و پارچه پارچه کردن ئهرا برپینهسهو...!

ئارام و قهرار لهلیم بریا، چهو نهوه نهیاشتم دالگم وهی حاله بوینم...! وه ههلهداوان خودم زسانمه نهو زندانگ دالگم نهسیری بوی... وه ههر جووریگ بوی خودم زسانمه لای، وهبی کهس له گووشهی زندانگه کفتهوید و ناز له گیانی نهمنوی...! وهرهو پی چیم و داوان شهویه سیه شره تووز گرتیهگهی وهری گردم و تیر ماچی کردم...! سهلامئ دام و مهمهر شهویه سیهگهی وهری لهلی پرسیم، له خودما ئهرا م سیه پووشاس و له خهیاالی م مردمه! وتمهپی : دالگه، یهسه خوو دوینیدهم من نهمردمهو هاتمهسهو لاد...ئهرا سیهپوو شایده؟ وت: رووله، سیه پووش نهو براو خوهیشکهیلدمه، جوورهگهی خودم هاتنه پیم، وهل ههر لهیره حوکم مهرگ ئهرا ئهوانیش برپنهو و لهوهر چهویلیم جوانمهگریان کردن...! جگرم خوینه...! نهوایا تنیش له لیم بسینن! دنیا له لیم بویه سوی دهرزی و دلم کفته رپه و گیانم هاته لهرزه...!

نهزانسم چوین دالگم نازاد بکهم و له چنگ دیو چوارسهر نهجاتی بیهم؟ دیم دهسیگی نارهو بان شانم و وهته پیم: رووله بچوو براو خوهیشکهیل ترد بوینه و نهی ئامووژگاری منه برهسنه بیان و بویش دالگدان ئویشیگ: بیلا پشت یهک بگرن و ئهرا نازادی گیان خوهیان بکهنه قوروان یهکتر...!

ئامووژگاریهگهی دالگم!

ئاراس جهواد

هونهرمه‌ند قادر زیرهك ... ته‌مه‌ن كورت و به‌ره‌م نه‌مر

كول سوو

هونه‌ر له‌ناو كوومه‌نگای كورده‌واری خودمان شوین تایبته خودی دیری و ته‌ناهنه تویه‌نیم بویژیم وهل ژیان رووژانه‌مان تیکه‌ل بویه‌نه‌وسه‌ك دوینیم ئایم كورد فه‌ره‌جار له‌وه‌خت کارکردن یا له‌وه‌خت ته‌نیایی یا له‌وه‌خت دلته‌نگی گورانیگ وهل خوهیا چریگ و دهروین خوهی نارامه و که‌یگ، بیجگه‌نه‌وه‌یش كوومه‌نگای ئیمه‌ههر له‌کویه‌نه‌خواهن هونه‌رمه‌نده‌یل گه‌ورا و ده‌نگخوه‌ش و زولال بویه‌و چریکه‌ی نه‌و هونه‌رمه‌نده‌یله‌جوور چریکه‌ی بولبوله‌یل ها له‌ناخ و دهروینمان و قه‌د بیزار له‌لی نه‌یویمن، یه‌کیگ له‌و هونه‌رمه‌نده‌یل ده‌نگخوه‌ش و ناوداره‌هونه‌رمه‌ند قادر زیره‌ك ک کورته‌باسیگ له‌باو‌ته ئی هونه‌رمه‌نده‌پیشک‌ه‌شدان که‌یم....

قادر زیره‌ك ناو ته‌واوی قادر ئه‌حمه‌د مسته‌فاس و له‌ سال ۱۹۵۴ له‌ناوای بیرکۆت له‌دالگ بویه، ههرله‌ته‌مه‌ن منالیه‌و ئه‌وین و عشق تایبته‌تیگ وه‌ گورانی و موسیقا داشتگه، له‌خوه‌نستگا یا قوتابخانه‌ی سه‌ره‌تایی ئی به‌هره‌له‌ تی وه‌ دی کریاگه و تویه‌نستگه‌وه‌له‌تاری کردن یا ته‌قلید په‌ره‌به‌یگه‌به‌هره‌گه‌ی، قادر زیره‌ك زیاتر له‌تاری گورانیه‌یل هونه‌رمه‌ند ده‌نگخوه‌ش رحمه‌تی حه‌سه‌ن زیره‌ك کردگه و ته‌ناهنه نازناو زیره‌کیش ههر له‌و ئه‌وینیه‌ئه‌را نه‌و هونه‌رمه‌ند گه‌ورا گریاگه،

قادر زیره‌ك قوناغ سه‌ره‌تایی خوه‌نستن خوهی له‌ناوای بیرکۆت ته‌واو کردگه و دویاتر تیه‌یگه‌شار و وه‌ خاتر باروو‌زع ناله‌بار ژیان نیه‌تویه‌نی خوه‌نستن بو‌یگه‌ سه‌ر و له‌سن ناوه‌ندی قوتابخانه‌هیلیگه‌جی، ئی هونه‌رمه‌نده‌له‌ سال ۱۹۶۹ ژن خوازیگ و ژیان هاویه‌ش نه‌یگه‌یه‌که‌و و مالیگ پر له‌خوه‌شه‌ویستی وهل خانم (نه‌سرین ئه‌حمه‌د) دروس که‌یگ و دو منال ئه‌رایان بو‌وگ وه‌ ناو (ته‌یوب و ژیان) ئه‌رایان ئه‌لوژن. وهل مهرگ نیه‌یلی قادر و نه‌سرین وهره‌وامی بیه‌نه‌ژیان و له‌شوین جوار سال و له‌سال ۱۹۷۲ له‌کارساتیگ دلته‌زن وه‌ ئاگرگدن ماله‌گه‌یان نه‌سرین و ژیان دویه‌تی گیانیان له‌ده‌س دن، دویای سن سال له‌ته‌نیایی ته‌قالا ئه‌را ژیانگ تازمه‌دیگ، له‌سال ۱۹۷۶ وهل خانم ناواز عه‌بدوله‌زیز ژیان هاوسه‌ری نه‌یگه‌یه‌که‌و و له‌ی خیزانیشه‌خودا سن منال پرچ و پاک وه‌ ناوه‌یل ئومید و ناوات و ئه‌رده‌لان به‌خشیکه‌پییان. قادر زیره‌ك یه‌کم گورانی خوهی له‌سال ۱۹۷۷ له‌رادیو به‌غدا تۆمار که‌یگ وناو (دوورم له‌یاران) ک ئی گورانیه‌له‌و وخته‌ده‌نگدانه‌وه‌ی خاسیگ ئه‌را ئی هونه‌رمه‌نده‌په‌یا که‌یگ و ههمیش بو‌وگه‌سه‌ره‌تایگ ئه‌را ئه‌رشیف گورانیه‌گانی. ئی گورانیه‌تا ئیسه‌یش وه‌ نه‌مری مه‌نگه‌سه‌ی و یه‌کیگه‌له‌و گورانیه‌یل ره‌سه‌نه‌ك هونه‌ر کوردی شانازی وه‌ پییه‌و که‌یگ، ناواز و تیکست ئی گورانیه‌هونه‌رمه‌ند رزگار خوه‌شناو داناگه‌سه‌ی. دویاخ‌ر له‌ سال ۱۹۸۰ تویه‌نستگه‌چه‌ن به‌ره‌مه‌تر تۆمار بکه‌یگ له‌وانه‌یش (دوگمه‌ی سینه، نه‌مان ساقی، له‌ بنه‌وار، بازی کوستان) له‌ شوین تۆمارکردن ئی گورانیه‌یل ره‌سه‌نه‌قادر زیره‌ك شوین خوهی له‌ ناو دل جه‌ماوهر هونه‌ردووس کورد کرده‌و. وده‌اخه‌وه‌له‌ ۱۹۸۱/۷/۱۷ قادر زیره‌ك وچه‌ن هاوریگی له‌وه‌ختیگ له‌گه‌شتیگ ئه‌را هاوینه‌هه‌وار بیخال و گه‌لی عه‌لی به‌گ وهره‌و هه‌ولیر هاتیانه‌و له‌ناوچه‌ی خه‌لیفان سه‌یاره‌گه‌یان قه‌لبه‌ویوی و قادر زیره‌ك و یه‌کیگ له‌هاوکوره‌گانی گیان له‌ دسدان و جه‌ماوهر هونه‌ردووس کوردستان ئه‌را ههمیشه‌داغدارکرد و خوه‌ر ته‌مه‌نی ناوا بوی.

ژن و دونیای جهنگ

سه‌مه‌د زه‌نگنه

ژن له ناو دونیای جهنگ شوونیک تاییهت و ناوهینی هه‌س، له‌ی ناوه‌یشه بایه‌د فره وه وریایی وه‌لیا مامله‌ت بکریه‌ید، هه‌میشه ژن له کاروباره‌یل سهره‌کی جه‌نگ دویره‌و خریاس، جوور سهرکردایه‌تی و نه‌خشه‌دانان و ...

هه‌مگه شییه و کردنه تویه‌نیم بویسیم: جه‌نگ فره نامیه‌ه نه‌را جیهان ژنه‌یل، راسه وه گویره‌ی نه‌وه‌گ ئویشن له تاریخ بریگ له ژنه‌یل نامازۆن بویه‌ه هه‌و وه‌گ جه‌نگی وه پا بووت، وه‌لی شماره‌ی ژنه‌یل فره که‌من و له باوه‌ت شییه و کرن زانسینیش موهیم و گرنگی نه‌و جووریه‌یان نییه. له سال (۱۹۲۹) وه فره‌ی ولاته‌یل جیهان هه‌تا وه وانیه‌شه که هه‌ق و ماف سیاسییه‌یل ژنه‌یل په‌سه‌ن کردوین، ژنه‌یلیان له مه‌یدان جه‌نگ خوه‌یان کیشاوینه‌و دويا و خوه‌یان وه سوودمه‌ن نه‌زانی و نامی بوین نه‌را وه غه‌له‌تا چین شی‌تیه‌یل بییایل، نه‌را یه‌یشه جه‌نگ وه پک په‌تی ده‌س وه پی کرد و کۆنترۆلیشی له ده‌سیان ده‌رچی. ئاره‌زوو ژنه‌یل جیهان له به‌خته‌وه‌ری و شادی کوو

ته‌نیا له به‌راهووردن و خسه‌وه‌ی جه‌نگاوهریل رۆل یا ده‌ور سهره‌کی و یه‌کم دریا‌سه پی، دویای کوشیان جه‌نگاوهره‌یلش رۆل گیرسن و قور وه سه‌را کردن وه پی به‌خشیاس، له وه‌خت په‌شیوی و شه‌که‌تی بییایه‌یل جه‌نگاوهریش رۆل شه‌که‌تی ده‌ر کردن و له‌زه‌ت وه‌خشین نریاسه بایان، بییایه‌یل ده‌ستووور و قه‌رار جه‌نگ ده‌ن و ژنه‌یلیش ته‌مام نه‌هامه‌تی و تون و تیژی‌ه‌گی جه‌شن، به‌لگه یا ده‌لیل نیه‌تواید هه‌ر که‌س بتواید جه‌نگی وه پا بکه‌ید، خوه‌ی نه‌رای ناماده که‌ید و نه‌ی خوه‌ی ناماده‌کردنیه‌شه ده‌راوکیه‌ه‌گی و ترسه‌ه‌گی نه‌را سه‌ر ژنه، نه‌را نموونه له ئەلمانیا له زه‌مان فۆنت بیسمارک سێ نه‌رک یا واجب نه‌را ژن نایه و وه پیان سپاردویگ، وه سێ (K) ناوبرا یانی (kirche - kuche - kinder) مه‌یشووور، که هه‌تا نیچه‌ی فه‌لسوفیش وه‌ختیگ ده‌نگ له ئیراده‌ی قووه‌ت که‌ید ئویشی: ژن گیر و گرفتیه‌گه‌و ته‌نیا چاره‌سه‌ریشی زگ پر بویینه، نازییه‌یلیش له سه‌رده‌م هیتله‌ریش ژنیش روی وه روی بی‌زاری و رسوایی کردنه، مۆسۆلینی دیکتاتور ئیتالیش ژن له زانینگا یا زانکو دویره‌و خس. ماوه‌یگ وه‌ر له خوه‌ی ناماده کردن نه‌را جه‌نگ (۱۹۴۵- ۱۹۲۹) له ئۆروپا وه تاییه‌تی له ولاته‌یل سۆسیالیسیش ژنه‌یلیان له ژیان سیاسی دویر خسه‌و، له رووژگار ئه‌روویش چه‌نی گیان یا روح دوژمنکاری تون و تیژی له جه‌هان بلویزه بکه‌ید نه‌و قه‌ره ژن له حکوممه‌ت و په‌رله‌مان و ... دویره‌و خریه‌ید، یه‌یشه زه‌نگ خه‌ته‌ریگ ترسناکه نه‌را نه‌وه‌گ له فه‌ساوخانه‌ی رووژانه نه‌نجام دریه‌ید و ناماده‌ی ته‌قینه. له راسی به‌شدار بوین راسی و یه‌کراسی ژن له (هونه‌ر جه‌نگ) کاریگه که بایه‌ت بووت و له سه‌ریشی هه‌له په‌له بکریه‌ید، چوین که تافی کردنه‌یل له تاریخ یه ره‌سانیه که سهرجه‌م سیاسه‌ته‌یل بییا له بووت ره‌سان و پرۆپاگه‌نده‌ی جه‌نگ و وه پا کردنی وه دویایی هاتیه‌و ره‌سه‌سه چل و تک تون و تیژی، بایه‌د نه‌ی راسییه دوواره بکریه‌یده و که ته‌مامی سیاسه‌تیگ که بییا ره‌سانیه نه‌را وه‌رده‌وام کردن جه‌نگ، هه نه‌را یه‌یشه تویه‌نیم سه‌ده‌ی نه‌مردگه‌یل تاریخ وه سه‌ده‌ی خویناوی له قه‌له‌می به‌یمن و ناو له لی باریم، که بییایه‌یلیش هه‌میشه وه دویای نه‌ی پرسه ویله‌و بوین، نه‌گه‌ر جه‌نگ نه‌مینی ئیمه چه بکه‌یم؟ له وه‌رایوه‌ر نه‌ی

بووده‌و نه‌گ له باوه‌ت وه کار هاووردن قووه‌ت و زووور، نه‌را یه‌یشه ری چاره‌مان سنووورداره، چوین که پیشکه‌فتن زانین و ته‌کنیکی هه‌تاماده‌ی دویر و دریش له خزمه‌ت تون و تیژی بویه. ژن خاوان ده‌روینیک به‌زر و تاییه‌ت وه خوه‌یه بایه‌د هاو سه‌نگ بوینی هاوتای وه‌ل بییایلا نه‌را خوه‌ی دروس بکه‌ید و قه‌واره یا کیانیک سیاسی نه‌را خوه‌یان پیک بارن و دروس بکه‌ن، چوین که نیمه ئنسانیه‌یت یا مرۆفایه‌تی پیک تیه‌رن، بایه‌سه نیمه‌ی کورسییه‌یل په‌رله‌مان و وه‌زاره‌ت و نه‌نجووومه‌نه‌یل نه‌را خوه‌یان وه ده‌س بخه‌ن، نه‌را نه‌ی جووره هاوسه‌نگیگ مه‌رج یه‌که‌مین نه‌را هونه‌ر سیاسه‌ت که له سه‌ر بنه‌مای بایۆلۆجی و نایه‌میته‌ت دروس بووت و ری خوه‌شکه‌ره نه‌را ره‌سین وه نه‌و نامانج یا هه‌ده‌فه‌یله یه‌کان گرییه که پراوه‌په‌ره له پیکه‌ته‌یل ئنسانیه‌ت یا مرۆفایه‌تی. هه‌تا ئینگه‌یش جیهان سیاسه‌ت جیهانیک وه تاییه‌ته نه‌را بییایه‌یل بایه‌سه جیهانیک بووت تیکه‌ل کریای له ژنه‌یل و بییایه‌یل، نه‌ی گامیشه ته‌نیا ری چاره‌یگه که تا ئینگه تافی نه‌کریاسه‌و، چوین که جیهان سیاسه‌ت، دویارووژ ناینده‌ی سیاسه‌ت، نه‌یشتن جه‌نگ و وه‌پا کرن ته‌نیا وه به‌رزوه کردن قیمه‌ت و به‌هایله ژن و ره‌سین و نه‌و جاسه که بییا بتویه‌نید هاوسه‌نگی خوه‌ی را بگری، نه‌وه‌ی جای ده‌فته وه‌ر له سه‌دان سال له تاریخ قه‌رار و ده‌ستووور هه‌کیمانه له ولات چین، لایه‌نگره‌یل (ین Yin) و (یان Yan) ده‌نگ نه‌لاوردن بایه‌سه هاوسه‌نگی ناوه‌ین ژن و بییا بووت، وه‌لی شایه‌ت نه‌ی جووره هویره‌وکردن که‌فتویگه وه‌ر زه‌مه‌نه‌یل خوه‌یان، چوین که سه‌دان سال وه سه‌ر نه‌ی بانگ کردن گوزه‌یشتیه، وه‌لی هه‌تا ئینگه بییا سه‌ر قافله‌ی سیاسه‌ت و جه‌نگ و سه‌رجه‌م باوه‌ته‌یل ژیانی و گیشتییه.

ته‌ندروسی ئی جووره ژنه‌یله که باسیان کردیم وه‌بی نه‌وه‌ک هس وه پی بکه‌ن تا نه‌که‌فته نه‌خوه‌ش و بی تاقه‌ت بوون و تا نه‌زانن که‌فته‌سه شوون کلاو و ابردگ و شایه‌ت که‌سیش هه‌ر له لیان نه‌پرسیگ، چوینکه دی کاریان وه پی نه‌مه‌ند و به‌رژه‌وه‌ندی خوه‌یان وه‌ل یه‌کیگ ترا دویننه‌وه و له‌ی حاله‌تیشه په‌شیمانی هوچ ده‌وریگ نه‌یریگ، له‌وه‌ر نه‌وه فره‌ گرنگ یا موهمه که رووشته‌ویره‌یل خیزان وه تاییه‌ت ژنه‌یل بره‌سنیمه‌وه له‌وه که چه‌نیک وه‌راس و دروس و په‌سه‌ن و هه‌لسوکه‌فت بکه‌ن وه‌ل مه‌ردما نه‌وه‌نه سه‌ره‌که‌فتن ترن له وه که قسه‌ی شووریه‌ی وه‌کار بارن، وه‌ل نه‌وه‌یسا ده‌زگایه‌یل ره‌سانن یا ئعلام بایه‌سه زیاتر و ئاشکرا‌تر باس قه‌یریگ له‌ی باوه‌ته‌یله بکه‌ن که جووره دیارده‌یل ناپه‌سه‌نه دژ پیشکه‌فتن کوومه‌لگاسه و بایه‌سه بنه‌ر بکریه‌یگ له ژیان.

بکه‌ن و نه‌ویش خوه‌ی له‌ی قسه‌یله رزگار که‌یگ که هه‌رجه‌نی شه‌که‌ت بووگ یا کاریگه‌ری بارووه‌زع ئابوووری بووگ له‌بان مال و فره جار نه‌را نه‌وه‌ک تاریفی بکه‌ن ته‌ماشا که‌ید فره چه‌وتیره و هاوکاره‌و دل که‌س نیه ره‌نجنیک که‌هز که‌یگ له‌ی جووره تاریفه و گووش له‌ی ته‌گنیک. ئمجا له‌یرا بزبان ئی قسه جه‌نیک کاریگه‌ره له بان ژیان قه‌یریگ له ژنه‌یل که فره‌وه راسه‌قینه وه هه‌لسوکه‌فت وه‌ل ژیانا که‌ن وه چه‌واشه‌ی نه‌وانه‌ک باسیان کردیم که هوچ باوه‌ریگ وه خوه‌یان نه‌یرن و فره‌یش که‌سایه‌تی نزم و کزیگ دیرن و هوچ وه‌ختیگ متمانه وه خوه‌یان نه‌که‌ن و هه‌میشه که‌هز له‌وه که‌ن که مه‌ردمان تر وه خاسی باسیان بکه‌ن و دویر له رخنه‌و باوه‌ت نارده‌حت که تویش ده‌راوه‌کی و هویره‌و کردنیان بکه‌یگ، که بیگومان یه‌یش کاریگه‌ری ده‌روینی و لاشه‌یی دیریگ له بان

داب ونه‌ریت کوومه‌لگاوو بووگ یا کاریگه‌ری وه‌رانوه‌ری وه‌ک دایگ و باوگ و خوه‌یشک و براو که‌س وکار. له‌وه‌ر نه‌وه مه‌رجه‌ک وه خاسی له‌و وشه‌یا که‌لیمه بره‌سته‌وه‌یا رخنه له‌لی بگرن و له‌قیمه‌تی که‌مه‌و بووگ له‌لایه‌ن که‌سایه‌تی‌ه‌وه، یا ژنیگ فره هسیاره و یه‌یش له‌یوا کردگه‌ک زیاتر بکه‌فیگه‌وه‌ر کاریگه‌ری شو‌ره‌ییه‌وه، وه‌ل نه‌وه‌یسا فره‌جار له ناوینی خوه‌ی و هاوسه‌رگه‌ی کیشه دروس بووگ له باوه‌ت نه‌و شو‌ره‌ییه‌ک گواپا یه‌کیگ خانگ دروسکردگه یا مالیگ مثال نه‌رایان بویه یا ژن خوازینه یا بوونه‌ی تاییه‌تیگ دیرن و شایه‌ت بارووه‌زع ئابوووریان فره خاس نه‌وگ، وه‌لی له‌وه‌ر قسه‌ی شو‌ره‌یی نه‌گه‌ر قه‌ریش بکه‌یگ بایه‌سه دیاری یا قه‌یریگ بویل نه‌رایان بووه‌یگ و بیجکه نه‌وه‌یش فره‌جار میوان و میوانداری مه‌ردمانیک که قه‌ومن و له دویره‌وه‌و ده‌عه‌وتیان بکه‌یگ، وه‌نا له‌وه‌ر ترسیگ رخنه له‌لی بگرن و باسی

ژن و قسه‌ی شو‌ره‌یی

سه‌لام شو‌کره‌ی

شو‌ره‌یی ره‌فتاریگ جوان ناده‌میزاده وه‌گشتی وه هه‌ردوگ ره‌گه‌زه‌وه، وه‌لی هاوسه‌نگی زیاتر ده‌یگه‌ژن له‌قه‌یریگ هه‌لسوکه‌فت و فره‌جاریش له ژیر کاریگه‌ری ئی شو‌وره‌ییه‌تویش قه‌یریگ کیشه‌و سه‌رژان و ناخوه‌شی تیه‌یگ، دی ئایا وه سه‌به‌ب

ئەرا يەگ ھونەر و ھونەر مەند كورد لەھویرەونەچن و ھەقەبەریان بزانیم، چیمەنتەلەو یەكى لەنەودیل تیکۆشەر و خەباتكار جى لوورمان(كاك ناسر رەزازی). بېگومان ئەى روولەى كۆشای كوردە، ئەرا ھەر كوردیگ لەھەر سوپك لەكوردسان و دونیا ك كوردیگ ھەس و ناو كورد بوین ھا لەسەرى، بېگانەنیەو خاس ناسنەى و ناسیاس. ئیمەیش چوین ئەرك و خزمەتى ئەرا یەگ ھەقەبەرى بزانیم و دەس خوەشى لی بکەیم و نەیلەن ھەل ئەو بان ھاتن ئەى نەودى تازەى گەنج

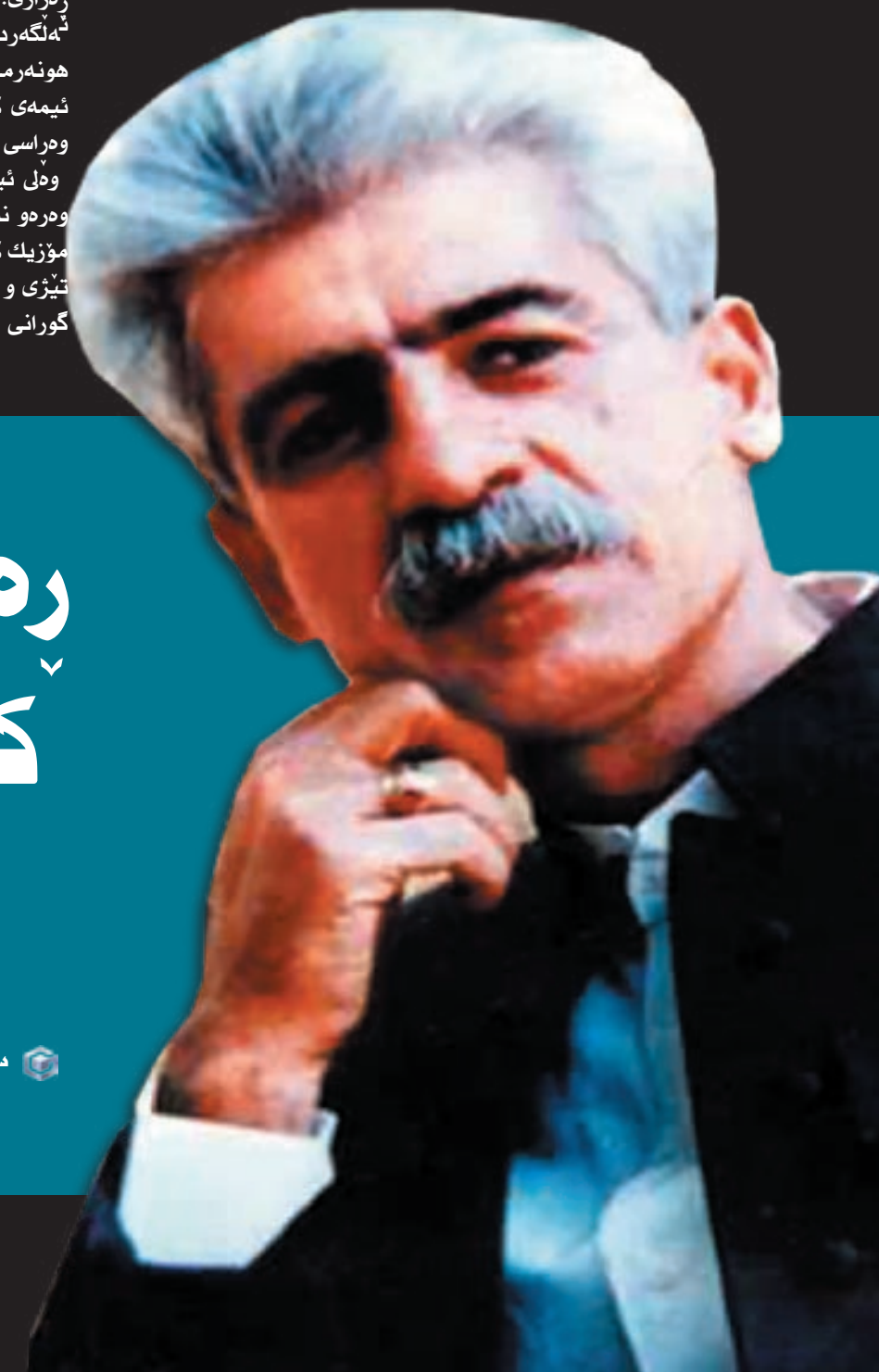
و جایل كوردا، ئەى جوورەھونەر مەندەیللى چوین كاك ناسر، لە ھویرەو نەچن و ھەجوى ئەوسا چوین لەناو دل جەمگای كوردەوارى بوینە، جەوانەیل و جاپلەیلەمان، گرتكى فرەى بەنەئەى جوورەكاراكتەریل ناوداریگ. زامەتى خسیمەوەر ئەى میلكانگەر ھونەر مەند كوردە و ھەمەنى نەویگ لەلیشى بکەیم، ھەلیا دەمەتەقەخوەمانى كرديم ك لەژیر ئەرادان تیەریمەى. چەبکەیم ھەلنگ سەونزیگە پێشكەشى دەوریش!؟ گول سوو: كاك ناسر، جەنابت چوین یەى ھونەر مەند كورد، رای و پەچووند لەسەر مۇسقا و گورانى و ئاواز كوردی(ئەرووژى) چەس؟

رەزازی: ھەر جەلە یەگ باس لەئەروو بکەیم، كەمیگ باپەتە ئەلگەردیەیم ھەرەو دويا بچیم. لەیەو ھەر كورد خاوەن ھونەر مەندەیللى چوى تاهیر تەوفیق و ھەسەن زىرەك و ... بوپە، ئیمەى كورد فریە گورانى چر و ئاواز ئویش خاس داشتیمە، ك ھەراسى گورانى قەشەنگ چرینە. ھەلى ئیتگە ھەداخەو، تەكنۆلۆژى ئەى قەرە خەیرا و تیژ و تن ھەرەو نوا چوود، م خوەم ئەى شاگەردانە (ئالشت بوینە)گ لەناو مۇزىك كوردى ھاتیەسەدى، بەشگی ئەلگەردنمەو ھەى خەیرایى و تیژى و تنى تەكنۆلۆژىە. بەكتیشى تویەنم بویشم یەسە ھەراسى گورانى و مۇزىك كوردى لەجەمگای كوردى ھویچ پێشتیوانى

نەیرید، یانى ھونەر لەكانال بازارگانىیەو نەدەرچىیە، ھەمەمەر یەگ ھەگىشتى ھونەر كوردى بوپل نەكەید!! بنوورن ئەرا نمونەئویشم: ئیتگە یەى گورانى چر (قورس سى دى) یا كاسیتى ھەھەزاران مەینەت و ھەسەختى تۆمار كەید و دیگەو دەیشت، ھەلى تەمامى ھەرەوشیگ ئاقانوونى كۆپى كریەید و تیەیدەناو بازار. ھیمان لەناو جەمگای ئیمە یەجى نەكەفتیە یا نەویەسەفەر ھەنگ و كلتور ك نەفەر ناو جەمگا بچوود، سى دى یا كاسیتۆریژینال بسیتى. ئەى كارەخووى بووگەمەمەر یەگ ھونەر مەندەیل نەتویەنن كار تەرەکیان دەس ھەپى بکەن و لەسەرى ھەردەوام بوون.

ھەراى م، كار ھونەرى خاس كریاس. ئەگەر ھەلە خوەرھەلات كوردسان ھە تا تیەیدەباشوور و رەسیگەباكوور تەماشبا بکەیم، كارەیل گەورای لەسەر گورانى و مۇزىك كوردى كریایە، لەپەرشىیەو كارەیل ھونەرى گەن و خراویش فرەدەر چىیە. تویەنیم لەیوا بویشم: (گورانى كوردى شەلتە(تویل) درياسەلى)!. ھەى مانا ك گورانى كوردى ئەرووژ كەفتیەسەناو كەن و كەوسەیلپگ خراو. نیەزانم چوین ئەرادان شىیەو بکەم؟! تەنىا تویەنم یەبویشم: گورانى كوردى تویش میكرۇب یا باكتریای ھاتیەك زەمان فرەنگ تواد تا دەرمان بکریەید. یەدى كار ئیمەیل ھونەر مەندە، ك باپەتەئەى مەیدان گەوارى مۇسقا و

گورانى كوردیە(پیشینەى فریەفریەكوینەو گەپى دیرید) لەنوو بخیمە یەو گل تا خر بخیەید و بچرخید، بەلكم تویەنیم لەى نەخوەشى و بەدبەختیەدەرى باریم. گول سوو: ھەسەر ئەى ژانەو ك ھونەر كورد كیشیگ و باسى كرديد، ئینگەئاواز و گورانى و مۇسقاى كوردى، ھەگىشتى لەدونیا ھەج جیگ رەسیەو دەنگەودانى چوینە؟ رەزازی: م چوین خوەم ماویدگەھام لەدەیشت كوردسان(ئۆروپا). چوین لەدەیشتەو كورد ناسیاس؟ م نیەتوام بویشم خزبەیل ئیمەبوینەسەئەو بايسە ك كورد لەدونیا بناسنەى، بەشى لەخەبات و تیکۆشان شوورش كورد، ھونەر بوپەبايسى تا دونیا ناسیەسەى. ئەگەر ئیمەكارەیل بەھەمن قوبادى باریمانەوەر چەو و خاس بنووریمەپیان، قوبادى ھەى كارەیلەك كرديەفرەترەك كورد ھەدونیا ناسانیەتا یەى خزب كوردى؟! ئەروو لەدەیشت تویەنیم بویشم: (ھەسەر ھەو ھونەر مەندەیل خوەرھەلات ماوہى سى سال و ھونەر مەندەیل باشوور ۷۰ تا ۸۰ سال و ھونەر مەندەیل باكووریش دەمیگەھان لەدەیشت كوردسان)، ھیمان ھەداخەو، ئیمەنەتویەنسىمەچوى ھونەر مەندەى مللەتەیل تەرەك، كورد ھەدونیا بناسنیم!. چوین ئیمەى كورد مەسەلەى سیاسى دیریم، یەیشەخووى بوپەسە یەكى لەفاكتەرەیل یەگ كار ھونەرى خاس و رىك و بىك نەكەیمن.

رەزازی: ھونەر كورد ھە دونیا ناسان!

دەیدار: شۆرش شاواز

ھەراسى گورانى و مۇزىك كوردى لە جەمگای كوردى ھویچ پێشتیوانى نەیرید، یانى ھونەر لەكانال بازارگانىیەو نەدەرچىیە، ھەمەمەر یەگ ھەگىشتى ھونەر كوردى بوپل نەكەید!!

تا راسی وه ته واوه تی نه زانید حوکم مه که

ماجد سویره مه پیری

خوهنه وار هیل نه زیز!!

له و سه رهاته هیل رووژانه مان هه میسه چه مان که فیده جووره نایمه یلیگ و جووره رهفتاره یلیگ شایهت جیگه ی قه بوول کردن نه ون و به عزه که سیگ دسه دمه میان نیسه سه وید و یه کراس حوکم که نه بان شیوهی دهرکی چشته گان و له خوهیانه وه و وه هه وای خوهیان رهفتار مه ردیم شیوه و کهن و رای خوهیان دهر برن بی نه وگ راسی نهو چشت و رهفتاره یله وه ته واوه تی بزانی: ک نه گهر که میگ تامل داشتون و خاس به راوردی بکهن و له لی بپرسن ناکامیگ تر دیار دهید و شایهت بووده مایه ی په شیمانی و خه جالهت کیشان، له وهر نهو ئی و سه رهات پیرمانا نه رادان تیهرم تا که می له لی ورده و بویمن و وشیار بویمن له ناکام ئی جووره هه لو یستیگ:-

له ناو چه مه نده فهریگ له ریگه ی ناوئی دو شار دویر، پیرمه مردیگ وهل کوره گه یه و نیش توید، کوره گه سن و ساپی نزیکه ی 25 سالیگ بوی و وه رویه و دیار بوی ک فره خوه شهال و فزو ولیه. ئی کوره له شان په نجه رگه نیش توید و جار جار دهسی له په نجه رگه دهر کردیاد و هس وه ره ی بوین وا کردیاد و وه یه ی جا هاوار کردیاد: "باوه بنووره داره گان جوین و مروه و دویا دوده وان کهن!!"

پیرمه مرده گه ییش بزگه خه نه یگ و هروی کوره گه ی کرد و به شداری شادمانی کوره گه ی کردیاد... لهو لایسه وه ژن و پیایگ و میه که و نیش توین و گووش له ی کوره ته کانیان و نه لاجه و بیان هاتیاد وه رهفتار و کرده و گانی و له دل خوهیانه و تیان ئی جایل جوانه چه یه وه ی جووره رهفتار که یگ ک تنیا له منالیگ دو سالان تیه یده نه مه ل!!

له ناکاوا کوره گه جار یگتر هاوار کرد: "باوه بنووره نهو گوله م ناوه و نهو ناژه له یل و بالداره یله ک هانه دهور و گردی! ... بنووره نه وره گان وهل چه مه نده فهره گه ی ری کهن!!

ژن و پیایگه جار یگتر زیاتر نه لاجه و بیان هات و فره وه پی نه چی واران دای دا، و له ی نانه کوره گه دهسی له په نجه رگه دهر کرد و قه تره قه تره ی واران تکیاده بان دهسی و نه ویش خوهشی گردیاده ی و جار یگتر هاوار کردیاد: "باوه واران و ناو دهیده هه ی دهمه و!! بنوور باوه بنوور!!". ژن و پیایگه ئی جاره دی خوهیان نه گردن و روی کردنه پیرمه مرده گه و له لی پرسین: "نه راجه ئی کورده نیه وه یده لای دوکتور تا چاره سه ریگ نه رای په یا بکه یید!!!" پیرمه مرده گه ییش هاته جووا و وت: "به لی نیمه ههر نیمروو له خه سه خانه دهر جیمنه و نه شته رگه ری یا عه مه لیات چه و نه رای ئی کورمه کردیمنه و نه رای یه کم جاره له ژبانی چه و هیل و از کردیه و دوینیید!!!"

میلکان دل

حامد شهباجی

نمشه و تووای له داخ دل، چوی که و وه بیده نگ فر بکه م خوه زیه و ک تا گهر خوه هه لای، ههر وه ی هناره و بر بکه م! چید و ت هیش تیدم وه جی، له ی ته پله تووزان خه مه و شهرت بوو ک تا باید وه نه نوو، تا لای خودا دهس در بکه م په نیتاو له دویری کرده و، ساقی له من بریایه دی ناخر ت بویسه ی ههر وه من، تا که ی چوی ناگر گر بکه م هه ی هه ی خسه ی پاگه ی زه لان، هه لپیچیا له ی ناوه دی نویسن له شوونم هانتیه، تا گهر نرای خه م چر بکه م به وره و هساره ی و هرسووم، له ی نوو هه چوی جاران هه لا زانم ک دویریدن له نیم، نمشه و تووای کول و بر بکه م خوه زیه و که شه ی یه ی جات بای، سه ری یه له میلکان دل تا گهر کولی زنیانیم، ههر وه و چه و یله و خر بکه م